

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Městská správa Kutné Hory
od roku 1861 do roku 1913**

Kateřina Šandová

Bakalářská práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina ŠANDOVA**
Osobní číslo: **H06190**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Spisová a archivní služba**
Název tématu: **Městská správa Kutné Hory od roku 1861 do roku 1913**
Zadávající katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se bude věnovat samosprávě Kutné Hory jako novodobému správnímu principu. Pracovat bude jak s literaturou, tak s archivními prameny. Zaměří se na formování samosprávy v konkrétních podmínkách, včetně reflexe vybraných lokálních exponentů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Městské knihy 1861-1913 - arch. fond Archiv města Kutná Hora

Ottův slovník naučný

Janák, Jan - Hledíková, Zdeňka - Dobeš, Jan: Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Praha 2005.

Štroblová, Helena - Altová, Blanka: Kutná Hora. Praha 2000.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.

Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu pramenů a literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 03. 2010

Anotace

Samospráva v českých zemích dosáhla svého právního zakotvení v Prozatímním obecním zákonu z roku 1849. Po vydání Prozatímního zákona následovalo období, které příliš nepřálo jakýmkoliv myšlenkám a aktivitám vybočujícím z absolutisticky řízeného státu. Po pádu bachovského absolutismu se postupně začala rozvíjet tato oblast alespoň částečně podle těch, kterých se týkala tj. podle obcí.

Tato práce se zabývá systémem uspořádání obecních pravidel z obecného pohledu. Konkrétně se věnuje Kutné Hoře, kdysi nejdůležitějšímu královskému městu po Praze. Soustřeďuje se na předpisy, podle kterých se volily obecní orgány. Porovnává obecní předpisy dané těsně před koncem první poloviny 19. století s pravidly samosprávy stanovenými v říšském zákonu z roku 1862, která byla pro České království dána obecním zákonem z 16. dubna 1864.

Klíčová slova: Kutná Hora, samospráva, volební řád, obecní zákon, obecní zastupitelstvo, obecní představenstvo, starosta, osobnosti.

Annotation

Municipalities in the Czech countries has reached its legal anchor in an contemporary local law of the year 1849. Publication of the contemporary local law followed by a period of time favorable to any ideas and activities executed out of totally controlled state. After the fall of Bach's absolutism started development of this region partly by villages that this development concerned.

This work presents the organization of municipal rules from the general points of view. Particularly it concerns Kutná Hora, once the most important royal city after Prague. The project focuses on the rules under which the local authorities were elected. The project compares the common rules closely before the end of the first half of the 19. century to the rules of the autonomy, that was determined in the Imperial law of the year 1862. These rules of the autonomy were determined to the Czech Kingdom in the common law of the 16. April 1864.

Key words: Kutná Hora, autonomy, election regulations, common law, local council, local board, local mayor, personalities.

Poděkování

Především chci poděkovat své vedoucí práce paní doc. Mackové za podporu, užitečné rady a připomínky, které mi poskytla. Dále děkuji za ochotu a laskavost pracovníkům Státního okresního archivu Kutná Hora, kterou projevili při mém studiu archivních materiálů a literatury. V neposlední řadě děkuji všem, které zde přímo nejmenuji, ale kteří mne taktéž podpořili a umožnili mi napsat tuto práci.

Obsah

Úvod	1
1. Správní dění v habsburské monarchii v 19. století	3
1.1. Správní dění do poloviny 19. století	3
1.2. Správní dění v druhé polovině 19. století	5
2. Stručné dějiny Kutné Hory.....	10
2.1. Nejstarší dějiny Kutné Hory	10
2.2. Kutná Hora jako město.....	11
2.3. Kutná Hora v době husitské.....	13
2.4. Vývoj od třicetileté války do poloviny 19. století	15
3. Správa Kutné Hory v letech 1861 – 1913.....	17
3.1. Městská správa 50. a 60. let 19. století.....	17
3.2. Složení a pravomoci obecní samosprávy.....	19
3.3. Požadavky na kandidáty do obecního zastupitelstva.....	21
3.4. Voliči.....	23
3.5. Pravidla voleb a volby.....	27
3.6. Zasedání a schůze.....	37
4. MUDr. Josef Jaromír Štětka.....	39
4.1. Osobní údaje.....	39
4.2. Společenská činnost.....	40
4.3. Politická činnost.....	42
5. MUDr. František Stáně.....	45
5.1. Osobní údaje.....	45
5.2. Lékařská činnost.....	46
5.3. Politická činnost.....	47
Závěr.....	50
Seznam použitých pramenů a literatury.....	53
Seznam příloh.....	60
Přílohy.....	62
Resumé.....	71

Úvod

Změny, které přinesl revoluční rok 1848, byly prvopočátkem změn nejen ve vývoji společnosti a státu, ale následně také ve vývoji měst a městské správy. Myšlenka, že veškerá politická správa v zemi bude svěřena státním politickým úřadům, se ukázala jako finančně velmi náročné řešení. Proto bylo výhodné vytvořit nové samosprávné instituce, což uvítali i občané, kteří tak chtěli zasahovat do řízení obcí.

Hlavní zásady samosprávy se objevily již v návrhu kroměřížské ústavy. Následovalo postupné rozšiřování nebo zužování pravomocí a složení samosprávných institucí, které se událo především v 50. a 60. letech 19. století.

Předkládaná práce se zabývá samosprávou v letech 1861 až 1913. Počátek daného období je určen vydáním tzv. únorové ústavy, na jejímž základě se udály změny na poli samosprávy, které například zasáhly do volebních pravidel. Rok 1913, konec zkoumaného období je určen jako poslední předválečný rok, jelikož válka přinesla zmatek do života všech, což se odrazilo mimo jiné i na obecní samosprávě. Zkoumané období je porovnáváno s předcházející dobou, kdy platilo Prozatímní obecní zřízení z roku 1849.

Práce se zabývá především tím, jak byli voleni obecní zástupci, komu se odpovídali, co řešili na schůzích, atd. Blíže je zaměřena na město Kutná Hora ve středních Čechách, které patřilo ke královským horním městům českých zemí.

Jako hlavní informační prameny jsou použity obecní knihy a materiály ze Státního okresního archiv Kutná Hora, z archivního fondu Archiv města Kutná Hora. Tento fond je označen provizorními inventárními čísly a čísly kartonů a fascikulů z doby, kdy se kutnohorský archiv stěhoval, v dohledné době se budou měnit. Proto v práci nejsou u tohoto fondu inventární čísla, čísla kartonů a fascikulů uváděna. Prameny jsem doplnila informacemi z knih Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost od Zdeňky Hledíkové, Jana Janáka, Zdeňka Dobeše, Kutná Hora od Blanky Altové, Heleny Štroblové, Zlatý věk české samosprávy od Milana Hlavačky a z diplomové práce Městská samospráva Kutné Hory na přelomu 19. a 20. století od Maxe Kubáta, aj.

Celkově je práce rozdělena na pět kapitol. První kapitola se zaměřuje na dějiny městské správy do 19. století. Stručně shrnuje dějiny správy měst v monarchii

od doby vlády Josefa II. až do konce první poloviny 19. století a o něco podrobněji je zde naznačen vývoj po roce 1849.

Druhá kapitola pojednává o dějinách Kutné Hory, královského horního města, od první zmínky v roce 1276 až do 19. století. Snaží se zachytit všeobecný vývoj města i jeho vedení.

Třetí kapitola se věnuje městské správě v Kutné Hoře po roce 1861, podrobně pak po volbách v roce 1864. Soustřeďuje se na předpisy, podle kterých se volili obecní orgány. Porovnává obecní předpisy dané těsně před koncem první poloviny 19. století s pravidly samosprávy stanovenými v říšském zákonu z roku 1862, která byla pro České království dána obecním zákonem z 16. dubna 1864.

Ve čtvrté a páté kapitole jsem se zaměřila na dvě významné osobnosti v Kutné Hoře, které se prosadily ve veřejné sféře města. Obě byly důležité pro rozvoj města, byly činné nejen v obecní správě, ale i ve školství, zdravotnictví i celé sociální oblasti. Byli to MUDr. Josef Jaromír Štětka jako lékař, spisovatel, ochotník, zakladatel veřejné knihovny, radní, starosta v letech 1864 - 1869 a primář a jeho kolega, lékař, ochotník, městský zastupitel, člen městské rady v letech 1856 - 1883, školní referent, okresní školní dozorce, podporovatel studentů, ředitel nemocnice MUDr. František Stáně.

1. Správní dění v habsburské monarchii v 19. století

1.1. Správní dění do poloviny 19. století

Za vlády Josefa II. došlo k mnoha reformám, mimo jiné i ve správě měst. Nejdříve reforma zasáhla dosavadní čtyři města pražská, která byla sloučena dne 2. února 1784 v jediné hlavní město Prahu. Současně byl zrušen úřad královského rychtáře, primátora a všechna zvláštní místní práva.¹ Do čela města byl stanoven magistrát, skládající se z purkmistra, jeho dvou náměstků a 32 radních.

Regulace magistrátů byla následně zavedena v přibližně dvou stech městech v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Města byla rozdělena podle své velikosti a své ekonomické situace do tří typů:

- v největších městech byl zaveden úplný magistrát
- středně velká města dostala neúplný magistrát dotvořený pozůstatky staré rady
- nejmenší města neměla žádný magistrát, ztratila svou správní suverenitu a byla spravována starým správním principem.²

Úplný magistrát ve velkých městech měl stejné složení jako v Praze. Skládal se ze tří tzv. senátů, politického, civilního a trestního, ve kterých pracovalo nejméně šest zkušených radních (počet závisel na velikosti města) a zkušený purkmistr. Dále byli do senátů na dva roky voleni nezkoušení radní, kteří zastupovali měšťany. Z těchto radních se vybíral policejní komisař a hospodář, který ve vrchnostenských záležitostech spravoval poddanské věci. Nezkoušení radní měli jen poradní hlas, uplatňovaný hlavně pro hospodářské záležitosti. Stejně jako Praha od roku 1787, volila i tato města tři obecní reprezentanty. U úplného magistrátu vytvořeného u poddanských nebo tzv. ochranných měst měla vrchnost také oprávnění vyloučit některého kandidáta do magistrátu ještě před volbou. Přibližně ve dvaceti městech

¹ Zvláštní místní práva nebo také tzv. postranní práva byly územní obvody uvnitř městské aglomerace, které byly podřízené některé vrchnosti, zpravidla klášteru. Tato práva vznikla většinou tak, že při budování města byla do jeho území přijata i obydlená území jiné instituce a této instituci nadále patřila. Vrchnost měla nad územím soudní pravomoc a určovala jeho samosprávu. □ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha, 2007, s. 223. ISBN: 978-80-7106-906-5.

² Tamtéž, s. 223 - 224.

byl zřízen tzv. neúplný magistrát, který se skládal ze tří až šesti zkoušených radních a jednotlivé senáty tak nebyly úplně obsazeny.³

Středně velká města dostala z placených státních úředníků jen syndika, kancelistu a sluhu. Formálně s nimi dál spolupracovali purkmistr, tři radní a dva starší. Tito úředníci ze staré rady nebyli placení. Volila je obec, radní na tři roky, starší na dva roky. Hlavní správu města vedl syndik s kancelistou.⁴

Nejmenší města s hospodářským přebytkem nepřesahujícím 450 zl. nedostala žádného státního úředníka. Administrativu zajišťoval purkmistr a dva starší. Starali se o hospodářskou, berní a policejní agendu. Kvůli důležitějším věcem v soudních a právních záležitostech se města musela radit s magistrátem nejbližšího města nebo s justiciářem některého panství.⁵

tabulka č. 1 - Obsazení městské správy na konci 18. století

Velká města - úplný magistrát	tři senáty	šest zkoušených radních, zkoušený purkmistr
		nezkoušení radní, tři obecní reprezentanti
Velká města - neúplný magistrát	tři až šest zkoušených radních	
Střední města	sluha, syndik, kancelista	purkmistr, tři radní, dva starší
Malá města	dva starší, purkmistr	magistrát většího města nebo justiciář panství

Zkoušky uchazečů o místa na magistrátech se konaly u apelačního soudu. Kandidáti na budoucí úředníky byli zkoušeni krajskými úředníky. Zkoušení radní postupně přestávali být voleni a i měšťanské výbory přestávaly mít vliv, takže volební právo, které na ně bylo přeneseno ve městech s magistráty, začalo ztrácet

³ Tamtéž, s. 203, 214, 221 - 224.

⁴ Termín syndik je označení pro městského písaře s právníckým vzděláním. Kancelista znamená písař. Tamtéž, s. 126, 221, 224. Blíže také Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, díl XIII., s. 910.

⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. c.d., s. 224.

smysl. V roce 1793 bylo zavedeno doživotní funkční období purkmistrů v magistrátu.⁶

Od roku 1797 bylo totéž ustanoveno u obecních reprezentantů, také v tomto roce byly zrušeny měšťanské výbory ve městech a začaly je nahrazovat tzv. cechovní výbory. Ty se skládaly ze dvou představitelů každého cechu ve městě. Výbor ve městě doživotně volil reprezentanty, když se uvolnilo některé místo úmrtím dosavadního držitele. Výbor také převzal volbu zkušených radních, popřípadě purkmistra. Tito zvolení úředníci, tedy purkmistr, zkušený radní, obecní reprezentant museli být posléze potvrzeni guberniem a apelačním soudem.⁷

V roce 1803 bylo ve venkovských městech zrušeno volení radů občanského neboli civilního senátu a trestního senátu a bylo nahrazeno jmenováním radů guberniem a apelačním soudem, který přihlížel k návrhu určitého magistrátu. Roku 1808 byl tento princip zaveden i na pražském magistrátu u civilního a trestního senátu, purkmistra a hospodářských inspektorů. V tomtéž roce byla anulována volba radů do politického senátů ve venkovských městech. Původně omezená volitelnost byla u všech případů nahrazena jmenováním na návrh magistrátu, potom krajského úřadu. Cechovnímu výboru tak zůstala volba obecních reprezentantů u všech magistrátů a v Praze volba představitelů politického senátu. U nezkoušených radních se jejich volba za celé toto období nezměnila.⁸

Městské soudnictví, které vykonával určitý senát magistrátu, bylo omezeno na svůj nejnižší stupeň v systému soudnictví – Nejvyšší soudní úřad, apelační soud, městský soud. Také hrdelní soudnictví se stále více soustředilo u druhově vyšších soudů, čímž se rušilo hrdelní právo v dalších městech.

Období regulovaných magistrátů trvalo do roku 1849, kdy začaly probíhat opět významné změny na poli územní samosprávy.⁹

1.2. Správní dění v druhé polovině 19. století

V návrhu kroměřížské ústavy z jarního období roku 1849 byla vyhlášena nejdůležitější práva obce – svobodná volba jejích zástupců, přijímání členů do obce,

⁶ Tamtéž, s. 224 - 225.

⁷ Tamtéž, s. 225.

⁸ Tamtéž.

správa vlastního jmění, výkon místní policie, veřejnost výsledků obecního hospodářství a veřejnost jednání. Toto převzala i ústava z března roku 1849. Obce poprvé získaly úpravu svého uspořádání stanovenou v zákoně tzv. Stadionovým prozatímním obecním zřízením z 20. března 1849. V úvodu bylo stanoveno pravidlo, že: „základem svobodného státu je svobodná obec“.¹⁰

Zákon dělil obce na místní, okresní a krajské. Začala platit jen ustanovení o místních obcích. Obce se staly nejnižšími samosprávnými stupni. Každé sídliště se muselo stát buď obcí, nebo její částí, tj. osadou. Každá obec musela patřit do nějakého okresu a každý člověk do nějaké obce.¹¹

Stadionovo prozatímní obecní zřízení platilo celostátně pro všechny obce, okresy a kraje. Pro hlavní města zemí měly být vydávány povinně a pro krajská a jiná významná města zažádají-li a to tzv. statuty, což jsou zvláštní městská obecní zřízení. Města se tak stala statutárními, neplatilo pro ně obecní zřízení, ale jejich statut. Po roce 1850 byl statut udělen Praze, Liberci, Brnu, Olomouci a Opavě.¹²

Obec měla podle obecního zřízení dvojí působnost, a to: přirozenou a přenesenou. V přirozené působnosti se starala o své vnitřní záležitosti. Přenesenou působnost na obec přenesl stát a znamenala péči o veřejné věci.

Obec měla dva povinné orgány - obecní výbor (tj. obecní zastupitelstvo) a obecní představenstvo (tj. městskou radu). U obecního výboru se jednalo o kolegiální orgán, který byl volený na tři roky a rozhodoval většinovým systémem hlasů. Tento orgán neměl výkonnou moc, ale jen moc usnášecí a dozorčí. Výbor volil ze svých členů obecní představenstvo, které se jakožto užší orgán skládalo z purkmistra (neboli starosty, obecního představeného) a nejméně ze dvou radních. Představenstvo nebylo kolegiálním útvarem. Radní byli pomocníci a případní zástupci purkmistra. Purkmistr měl výkonnou moc a vykonával usnesení obecního výboru.¹³

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, s. 298. *Prozatímní zákon obecní*. 1849, s. 1. 170/1849 RGB. (Dále jen *Prozatímní zákon*). MALÝ, Karel et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha, 1997, s. 210. ISBN 80-7201-045-X. HLAVÁČKA, Milan. *Zlatý věk české samosprávy: Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862 - 1913*. Praha, 2006, s. 12. ISBN 80-7277-297-X.

¹¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. c.d., s. 298. Také: HLAVÁČKA, Milan. *Zlatý věk české samosprávy: Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862 - 1913*. Praha, 2006, s. 12. ISBN 80-7277-297-X.

¹² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. c.d., s. 298.

¹³ Tamtéž. Také: FASORA, Lukáš - KLADIWA, Pavel. *Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 - 1918: Koncept a dílčí výsledky výzkumu*. In *Český časopis historický* 102, 2004, č. 4, s. 796 - 827. ISSN 0862-6111.

Nad orgány samosprávy bděla instituce státního dozoru. Purkmistr měl tzv. právo sistace, tedy mohl dočasně odložit výkon rozhodnutí obecního výboru, pokud bylo v rozporu se zákonem nebo mohlo obci způsobit značnou škodu.

Roku 1850 byla zřízena v místních obcích místní policie, jejíž činnost náležela do přirozené působnosti obce. Měl nad ní kontrolu okresní úřad, který, když to bylo zapotřebí, její činnost napravoval. Vláda mohla obci výkon místní policie odebrat a dát ji do správy svým úředníkům. Vykonávání obecní samosprávy začalo rokem 1850, kdy začaly také pracovat nové státní politické úřady.¹⁴

Na základě Zásad o organických zařízeních v korunních zemích rakouského císařství z roku 1852 mělo být vytvořeno nové obecní zřízení, ale fakticky bylo vytvořeno až o sedm let později, roku 1859. Podle těchto předpisů byla zrušena veřejná jednání obecních samosprávných orgánů kromě výjimečných slavnostních příležitostí. Představenstva měst byla potvrzována příslušnými krajskými úřady (pokud je nepotvrdil císař zvláštním statutem) a členové představenstva museli složit přísahu věrnosti okresnímu hejtmanovi.¹⁵

Když roku 1854 uplynulo tříleté funkční období orgánů obce, ty zůstaly tam kde byly, jen kde se snížil počet členů v důsledku úmrtí nebo jejich odstoupením nebo z dalších důvodů tak, že ani s náhradníky nebylo možné svolávat usnášeníschopné schůze, mohl ministr vnitra na návrh místodržitele jmenovat nové členy.

Z nového obecního zřízení začalo platit jen ustanovení o domovském právu. Po roce 1860 byly zásahy do samosprávy částečně odvolány.¹⁶

Všechna obecní zřízení uplatňovaná v monarchii rozlišovala dvě hlavní skupiny osob, které měly s obcí něco společného. Za prvé to byli občané a pak tzv. přespolní.

Skupina občanů se dělila na obecní příslušníky a obecní společníky. Obecní příslušníci měli v obci domovské právo neboli inkolát. Toto právo v některé obci musel mít každý občan. Průkazem o příslušnosti k obci byl domovský list. Domovská příslušnost zaručovala právo nerušeného pobytu v obci. Obecní příslušníci z ní nemohli být vyhoštěni a mohli uplatňovat nárok na chudinské či vdovské zaopatření. Naopak cizí příslušníky mohla obec vyhnat, pokud nežili spořádaně nebo využívali

¹⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. c.d., s. 299.

¹⁵ Tamtéž. Také: MALÝ, Karel et al. c.d., s. 211.

¹⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 299.

dobročinnosti veřejnosti. Lidé, kteří spáchali nějaký trestný skutek, mohli být potrestáni tzv. postrkem, ale nikdy nemohli být vypovězeni z domovské obce.

Druhou skupinu občanů představovali obecní společníci. Ti vlastnili v obci nemovitost, nebo měli předepsanou přímou daň ze živnosti, kterou provozovali na území obce, nebo jim byla předepsána důchodová daň. Všichni ostatní, co nebyli ani příslušníky, ani společníky obce, byli tzv. přespolní. Ti neměli volební právo v obci a neměli ani možnost jakkoliv zasahovat do obecního hospodářství.¹⁷

Volební právo občanů bylo založeno na majetkovém censu - ten, kdo měl dostatečně velký majetek, mohl si dělat nárok na volební právo. Právo měli jen mužští, zletilí, svéprávní občané státu, kteří nebyli trestaní a nesloužili v armádě a platili přímou daň. Jako další měly volební právo také právnické osoby, např. akciové společnosti, družstva atd. Dále, i když třeba neplatily přímou daň, měly volební právo tzv. honorace. Mezi honorace patřili např. státní zemští úředníci, křesťanští duchovní, rabíni židovských náboženských obcí, doktoři s vysokoškolským titulem z některé rakouské univerzity, představení a vyšší učitelé na obecných školách, ředitelé, profesori a učitelé na středních školách a vyšších učilištích.

Většina obyvatelstva byla z volebního systému vyloučena, jelikož se do obcí volilo spojením majetkového censu a kapacitní soustavy, což znamenalo, že členové honorací byli tzv. kapacitami.¹⁸

V roce 1848 bylo zrušeno poddanství a veřejnou správu začaly vykonávat státní úřady a v přenesené působnosti obce. Nové uspořádání postátněné veřejné správy začalo platit 1. ledna 1850. Toto uspořádání bylo schváleno nařízením císaře ze dne 26. června 1849. Základními územními jednotkami se staly tzv. politické okresy. Nad nimi byly kraje a země, nejvyšším orgánem pak ministerstvo vnitra. V Čechách bylo vytvořeno sedm krajů (Praha byla zvlášť mimo kraje) a 79 politických okresů, v každém okrese mělo sídlo okresní hejtmanství. Morava se rozdělila na dva kraje, v nichž bylo 25 politických okresů. Ve Slezsku byl jeden kraj a v něm sedm okresů.¹⁹

Okresní hejtmanství (do poloviny 50. let zvané také podkrajský úřad) bylo úřadem první instance politické správy se všeobecnou působností. Ve velkých

¹⁷ Tamtéž, s. 300.

¹⁸ Tamtéž, s. 300 – 301.

¹⁹ Tamtéž, s. 273.

politických okresech vznikly expozitury (tj. pobočky) okresních hejtmanství. V čele hejtmanství stál okresní hejtman s právnickým vzděláním. Další úředníci byli okresní komisař, sekretář, kancelářský personál, sluhové. Ti pomáhali hejtmanovi, nicméně za chod úřadu si odpovídal hejtman sám.

V krajích sídlila krajská vláda jakožto druhá instance státní správy. Třetí instancí byly země, v jejichž čele stála místodržitelství, ve která se přeměnila gubernia. Místodržitelství měla v čele místodržitele. Státní správu takto uspořádal ministr vnitra hrabě Stadion, ovšem vlivem událostí revolučních let a úsilím vlády, jež chtěla obnovit absolutismus, přestala takto nastavená státní správa zanedlouho vyhovovat.²⁰

Dne 25. ledna 1853 bylo ustanoveno, že okresní soudy se spojí s politickými úřady. K provedení ustanovení byly vytvořeny zvláštní komise a nové uspořádání začalo platit 12. května 1855. Tímto dnem začaly fungovat smíšené okresní a krajské úřady. Smíšený okresní úřad byl vytvořen v sídle každého okresního soudu. V Čechách vzniklo 208 smíšených okresních úřadů, na Moravě jich bylo 76 a ve Slezsku 22 smíšených okresních úřadů. V Čechách byl dosavadní stav krajů navýšen na 13, na Moravě se zvýšil počet na šest krajských úřadů a Slezsko se nedělilo na kraje vůbec.

V čele smíšených okresních úřadů stáli okresní představení. Působnost byla rozdělena na záležitosti politické správy, soudní správy, berní a pokladní správy. Kompetence okresních soudů přebraly okresní úřady. Tento stav, co se týká první instance státní správy, trval do roku 1868, kdy došlo opět k obnovení politických okresů a okresních hejtmanství. Jeden politický okres se skládal ze dvou až tří soudních okresů. Kraje obnoveny nebyly. Stav první a druhé instance státní správy vydržel až do 20. století.²¹

²⁰ Tamtéž, s. 273 - 274. MALÝ, Karel et al. c.d., s. 208. ISBN 80-7201-045-X.

²¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 274 - 277, 279.

2. Stručné dějiny Kutné Hory

2.1. Nejstarší dějiny Kutné Hory

První písemná zmínka o Kutné hoře pochází z roku 1276. Tehdy jsou na listině, kterou Sedlecký klášter vysazoval ves Bylany, uvedeni obyvatelé od Hory jako svědci.²² Cisterciácký klášter v Sedleci působil od roku 1142 a byl jedním ze dvou pozemkových vlastníků Kutné Hory. Druhým vlastníkem byla pražská kapitula, které náležela část spadající pod pněvickou faru.²³

Sedleckému klášteru náležela část podřízená malínské faře. V blízkém Malíně, který je dnes součástí města, bylo hradiště Slavníkovců. Měli zde i svou mincovnu ve které se v letech 981 – 995 razily denáry. Historici se domnívají, že se tady ale nejspíše těžilo jen povrchově (tj. nebyly zde zatím důležité doly), a že pravděpodobnějším důvodem pro zdejší existenci mincovny byla nedaleká křižovatka dvou důležitých obchodních cest, tj. Trstenické a Haberské stezky.²⁴ Za vlády Přemysla Otakara II. byla v pozdějším městě a jeho okolí směrem na Čáslav nalezena ložiska stříbrné rudy, což v druhé polovině 13. století způsobilo rychlý nárůst počtu nových obyvatel.²⁵

Nově příchozí obyvatelé byli české i cizí, hlavně německé národnosti. Zakládali zde hornické osady, kolem kterých vznikala přirozeně tržní a obchodní centra. Zvýšení intenzity dolování zapříčinilo i rozšiřování hornických osad, které se řídily jihlavským horním právem.²⁶ Tyto předpisy horní regál, tj. právo panovníka na veškeré nerostné bohatství v zemi, jen předpokládaly.

²² ŠTROBLOVÁ, Helena – ALTOVÁ, Blanka et al. *Kutná Hora*. Praha, 2000, s. 41. ISBN 80-7106-186-7.

²³ Tamtéž, s. 37, 56.

²⁴ Tamtéž, s. 38 - 39. Trstenická stezka vedla přes od Litomyšle podél řeky Trstěnice přes Karle, Ostrý Kámen k řece Svitavě. Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD ROM, díl VI., s. 435.

Haberská stezka vedla ze středních Čech k Německému (dnes Havlíčkovu) Brodu, přes Jihlavu směrem na Moravu do Znojma. Tamtéž. Více o českých obchodních cestách také: KVĚT, Radan. *Staré stezky v České republice*. Brno, 1997. ISBN 80-7028-091-3.

²⁵ ŠTROBLOVÁ, Helena – ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 38 – 39.

²⁶ Jihlavské horní právo byl soubor právních předpisů, který vznikl roku 1249, kdy byl potvrzený králem Václavem I. Jihlavské horní právo obsahuje např. ustanovení ve prospěch horníků, která upravují jejich vztah k horním úřadům a k vlastníkům pozemků. Toto právo se užívalo po celém Království českém. Na základě jihlavského horního práva byl vydán Václavem II. roku 1300 horní zákoník *Ius Regale Montanorum*. Tamtéž, s. 44. Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, díl XI., s. 615, 618 - 619.

Protože docházelo ke sporům mezi Kolínem a Čáslaví o Kutnou Horu, tak byly v roce 1289 písemnou dohodou vymezeny okruhy působnosti. Hornické záležitosti byly svěřeny k řešení oběma městům, ale soudní pravomoc nad obyvatelstvem byla dána do správy Čáslavi.²⁷ V této listině se poprvé objevuje název města v latině „in Kuttis“. Další listina z roku 1299 vyjímá klášterní poddané ze správy královských i městských úředníků.²⁸ Ve středověku se název města objevoval v pramenech buď v latinské, české nebo německé podobě.²⁹

Na konci 13. století se osady sjednotily a od počátku 14. století se začaly řídit novým zákoníkem tzv. *Ius regale montanorum*, který byl vydán v roce 1300 panovníkem Václavem II. Ve stejném období byla založena také centrální mincovna státu, ve které se soustředilo 17 dosavadních mincoven z celého království. Sídlem mincovny se stal Vlašský dvůr a v něm se začaly razit tzv. pražské nebo také české groše.³⁰

2.2. Kutná Hora jako město

Není známo, kdy přesně byl Kutné Hoře přiznán statut města, jelikož není známa žádná zakládací listina, ale povahu města začala mít přibližně od vybudování hradeb v letech 1308 až 1310. Na Kutnou Horu jako město také poukazuje její nejstarší známá pečeť.³¹

V tomto období se také začalo dělit obyvatelstvo města na bohaté, hlavně německé podnikatelské vrstvy a na zaměstnance dolů. Některé z bohatých rodin byly vázány i v jiných hornických městech, např. v Jihlavě nebo Německém (dnes Havlíčkově) Brodě.³²

Po vymření Přemyslovců v roce 1306 vypukly boje o trůn a občané města se rozdělili podle toho, koho chtěli vidět na trůně, na příznivce Jindřicha Korutanského

²⁷ Tamtéž, díl XV., s. 420.

²⁸ ŠTROBLOVÁ, Helena – ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 43.

²⁹ Latinské názvy zněly: Mons Cutta, Chutta, Cuthna, německé pojmenování: Berg, Berg zu Kuttin, Berg zu Kuttin, Berg zu Chuttin, Kuttenberg. V češtině bylo město nazýváno Hora, Hory, Kutné Hory, Hory Kutny. Přívlastek Kutná pochází buď z německého Gutt – bohatství, či Kutte – kápe, nebo z českého kutati. Tamtéž, s. 45. O tomto tématu také: PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. Díl 2. Praha, 1949.

³⁰ ŠTROBLOVÁ, Helena – ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 44 - 45. Tímto tématem se zabývá: VOREL, Petr. *Od pražského groše ke koruně české: průvodce dějinami peněz v českých zemích*. Praha, 2004. ISBN 80-86515-40-0.

³¹ Tamtéž, s. 45.

a na podporovatele Fridricha Habsburského. Poté, co zvítězil Jindřich Korutanský, rodiny příznivců druhého kandidáta město opustily.³³

Městskou správu v Kutné Hoře vykonával sbor konšelů (přísežní) nejdříve o 12 až 13 členech, později se jejich počet zvýšil na 18. Sbor řídil rychtář. Z konšelů byli vybíráni dva lidé, kteří zastupovali výkonnou moc, po jednom měsíci se střídali a nazývali se šepmistry. Dále zde působili tzv. starší z obce, těch bylo kolem třiceti a tvořili širší obec.³⁴

Horní podnikatelé měli vlastní správu skládající se z panovnických úředníků a těžařských úředníků. Nejdůležitějším úředníkem krále byl urburěř, který se staral o to, aby král nepřišel o urburu, tzn. příjem z horního podnikání. K důležitým úředníkům těžařstev patřil hormistr, který např. vyplácel mzdu.³⁵

Význam města postupně sílil, jak je vidět ze sporu mezi městem a Sedleckým klášteřem o patronátní právo nad městskými kaplemi. Ve 20. letech 14. století se Kutná Hora zkusila dostat z vlivu Sedleckého klášteřa tím způsobem, že chtěla založit městský špitál a výdaje na jeho provoz hradit z důchodů z městských kaplí. Proto potřebovala získat nad kaplemi patronátní právo. Pochopitelně klášter o jeden ze zdrojů svých příjmů nechtěl přijít. Nakonec byl špitál založen bohatým členem rodiny Pirknerů, financoval se z odkazu měšťanů a o výnos z něj se dělil zakladatel a sedlecký klášter. Spory s městem o patronát pokračovaly.³⁶

Od roku 1318 město získalo výsadu, podle které nemohlo být zastavováno. V roce 1329 dosáhlo privilegia, podle kterého už nebylo podřízené královské komoře, ale přímo králi. Od roku 1371 mohli podle své vůle měšťané nakládat se svými statky a od roku 1386 statky měšťanů, kteří zemřeli bez dědiců, nepřipadli právem odúmrti panovníkovi, ale městu.³⁷ V roce 1410 město získalo dva samostatné farní obvody: svatojakubský a svatobarborský.³⁸

³² Tamtéž, s. 46.

³³ Tamtéž, s. 47 - 48.

³⁴ Tamtéž, s. 54. VANĚK, Lubomír – KAPAVÍKOVÁ, Marie. *Průvodce po archívních fondech a sbírkách*. Kutná Hora, 1969, s. 44.

³⁵ ŠTROBLOVÁ, Helena – ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 54 – 56.

³⁶ Tamtéž, s. 56 – 57.

³⁷ Tamtéž, s. 50 – 52.

³⁸ Tamtéž, s. 57.

2.3. Kutná Hora v době husitské

V první polovině 15. století bylo město odpůrcem husitského hnutí a baštou katolického náboženství.³⁹ Nedlouho po pražské defenestraci začal v Kutné Hoře sídlit i císař Zikmund. Avšak pod hrozbou vypálení města se Kutná Hora v květnu 1421 vzdala a podepsala s husity mírovou dohodu. Přesto na konci října 1421 stálo vojsko pražanů s Janem Žižkou před branami města, to aby zajistili, že se Kutná Hora nepřidá na katolickou stranu. Císař Zikmund se pokusil na konci roku město dobýt zpátky, ale husitům se podařilo tyto plány zmařit. V boji se Kutná Hora stejně požáru, který byl ale spíše náhodný, nevyhnula.

Poté město začali spravovat pražané - tzv. „noví“ Kutnohořané a ujmulí se majetku. Do dalšího osudu Kutné Hory zasáhl spor mezi pražany a Žižkou a jeho příznivci, tento spor skončil Žižkovou vítěznou bitvou u Malešova 7. května 1424. Po této bitvě ve městě znovu vypukl požár, který zničil velkou část Kutné Hory. Město se ocitlo pod vládou táborsko-sirotčího kondominia, které si vzalo za cíl obnovit městskou správu a zprovoznit doly. Avšak v této době stále klesala kvalita stříbra, a tak se podařilo regenerovat jen správu města.⁴⁰

Ve třicátých letech se do Kutné Hory postupně vrátili někteří původní obyvatelé, kteří uprchli před husity např. do Jihlavy, Vídně, Brna. Nicméně tito „staří“ Kutnohořané podle usnesení z roku 1433 neměli nárok na dřívější majetek, proto vyvíjeli nátlak na vrácení starých poměrů. Nakonec, protože byli ve městě potřeba odborníci na dolování, byla uzavřena dohoda. V té byla stanovena stejná práva pro „staré“ i „nové“ obyvatele. Obě skupiny mohly vyznávat své náboženství, původní obyvatelé mohli požádat do jednoho roku o navrácení majetku. Dohody potvrdil císař Zikmund v březnu a září roku 1437.⁴¹

V politickém bezvládí po smrti císaře Zikmunda se moci ujal Albrecht Habsburský, který byl protihusitsky zaměřen, ale než stačil upevnit moc, v roce 1439 zemřel. V dalších letech se moci ujaly šlechtické svazy. Hlavní slovo měl Hynek Ptáček z Pirkštejna, který stál v čele východočeského svazu, v němž se sdružily Čáslavský, Chrudimský, Kouřimský a Hradecký kraj. V Kutné Hoře se přítel Hynka

³⁹ Což mimo jiné dokazuje případ házení zajatých husitských duchovních do opuštěných šachet v letech 1419 – 1420. Tamtéž, s. 60.

⁴⁰ Tamtéž, s. 61, 63 - 64, 65 - 68. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 76 - 77. O tomto období také: ŠMAHEL, František. *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje*. Praha, 2001. ISBN 80-7106-468-8.

⁴¹ ŠTROBLOVÁ, Helena – ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 64, 67 - 68.

Ptáčka, Jan Čábelický ze Soutic, pokusil obnovit vliv úřadu mincmistra. Tento úřad byl z doby vlády táborsko-sirotčího svazu značně oslabený, ale městská rada si nechtěla nechat vzít svou pozici. Nakonec bylo přistoupeno ke kompromisu a čtyři měšťané společně s mincmistrem vybírali kandidáty na šepmistry. Ve čtyřicátých letech sílil význam města a konala se zde různá politická i církevní jednání. V roce 1448 byl v Kutné Hoře zvolen za zemského správce Jiří z Poděbrad.⁴²

Sedlecký klášter, před tím než se město vzdalo husitům, mniši opustili a odešli do Klosterneuburgu v Rakousku, odkud se snažili obnovit vliv kláštera. Malá skupina mnichů se dokonce v roce 1454 vrátila, avšak klášter byl vypálený a bez majetku. Snahy mnichů o vrácení majetku klášteru nebyly v této době úspěšné.⁴³

Po smrti Jiřího z Poděbrad v roce 1471 byl českým králem zvolen v Kutné Hoře Vladislav Jagellonský. Čeští katolíci ovšem dál uznávali za krále Matyáše Korvína, který byl korunován roku 1469 v Olomouci. O deset let později byly uzavřeny mezi oběma panovníky mírové smlouvy.

Utrakvisté, tj. kališníci, neměli v druhé polovině 15. století dostatek světicích biskupů. Zlepšení nastalo po příchodu Luciana Sankturienského a biskupa Filipa Villanuovy do Kutné Hory. Filip Villanuova v roce 1504 přišel do města a vysvěcoval duchovní, oltáře, kaple. Zanedlouho se v Kutné Hoře usadil a jeho pobyt vedl k založení místní utrakvistické konzistoře.⁴⁴

Od konce husitských válek docházelo ke sporům mezi městy a šlechtou, která se mimo jiné nechtěla nechat připravit o své hospodářské postavení. Nakonec byl nastolen kompromis vydáním Svatováclavské smlouvy v roce 1517.⁴⁵ Po nástupu Ferdinanda I. Habsburského se situace postupně zhoršovala. Po roce 1547 byla i Kutná Hora potrestána ztrátou privilegií za účast v protihabsburském povstání. Práva byla Kutné Hoře vrácena v roce 1549. V této době pokračoval postupný úpadek významu města jak v politické sféře, tak ve sféře dolování, který začal již za vlády Jagellonců.⁴⁶ Do popředí se naopak dostalo město Plzeň.

⁴² Tamtéž, s. 69 – 71, 73.

⁴³ Tamtéž, s. 73 – 74.

⁴⁴ Tamtéž, s. 78 - 79.

⁴⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 213. Situace městské správy v Kutné Hoře ve středověku a raném novověku je podrobněji vysvětlena v následujících publikacích: VANĚK, Lubomír – KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 44 - 47. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 3. díl. Praha 1998, s. 282 – 305. ISBN 80-85983-15-X. BISINGEROVÁ, Marie. *Správa města Kutné Hory v 15. a 16. století a instituce městských písařů. (Shrnutí dosavadních poznatků)*. In *Philosophica et Historica* 1, AUC, 1992, s. 47 – 52. ISSN 0567-8293. KAVKA, František. *Královské město Kutná Hora za vlády Lucemburků*. In *Dějiny a současnost*, 2001, č. 1, s. 6 – 11. ISSN 0418-5129.

⁴⁶ ŠTROBLOVÁ, Helena – ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 100, 106. KUČA, Karel. c.d., s. 282 – 305.

2.4. Vývoj od třicetileté války do poloviny 19. století

Po prohrané bitvě na Bílé hoře byl městu zabaven všechen pozemkový majetek a uložena vysoká peněžitá pokuta. Za třicetileté války město dále upadalo, odcházeli z něj nekatolíci, obyvatelstva ubylo také z důvodu morové epidemie.⁴⁷ Stříbrné doly ztrácely význam, většina jich byla zatopena a plány na jejich opětné zprovoznění ztroskotaly.⁴⁸

Časté spory o místo na zemském sněmu byly v devadesátých letech vyřešeny kompromisem, Kutná Hora se s Plzní měla nadále střídat.⁴⁹ Od roku 1626 začali působit v Kutné Hoře jezuité, kteří ve městě před polovinou století postavili kolej.

V roce 1641 byla městu vrácena privilegia odňatá Ferdinandem II. po stavovském odboji. Jeho následovník Leopold I. městu v roce 1668 vrátil i patronátní právo nad městskými kostely. Koncem 17. století Kutná Hora koupila některé statky v okolí, například Štipoklasy, Malé Lošany, Hořany. Ve dvacátých letech následoval statek Hradenín a velkostatek Červené Janovice.⁵⁰

Ve správě se již od 17. století usilovalo o zlepšení kvalifikace městských úředníků. Postupně bylo žádáno hlavně právnické vzdělání, které museli od 70. let 18. století mít radní pracující s trestními záležitostmi.⁵¹

V letech 1784 – 1786 byl ve městě zaveden magistrát prvního stupně v jehož čele stál šepmistr. S ním pracovali čtyři zkoušení městští radní s právnickým vzděláním, dva nezkoušení radní a zkoušený sekretář. Šepmistr rozhodoval o otázkách správních a soudních. Po roce 1787 se kutnohorský magistrát stal kriminálním soudem pro celý Čáslavský kraj. Hospodářství spravovala tzv. hospodářská administrace, nazývaná někdy také hospodářské konference.⁵²

Od roku 1787 měšťanský výbor volil obecní reprezentanty, kteří spolu s hospodářským inspektorem tvořili hospodářskou administraci. Hospodářský inspektor byl členem politického senátu, který se staral o městské hospodářství.

⁴⁷ VANĚK, Lubomír – KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 38 – 39.

⁴⁸ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 152 - 153.

⁴⁹ Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, díl XV., s. 431.

⁵⁰ VANĚK, Lubomír – KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 39. Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, díl XV., s. 431.

⁵¹ VANĚK, Lubomír – KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 48 - 49.

⁵² Jak je již zmíněno v první kapitole, úplný magistrát neboli magistrát prvního stupně, byl složený ze tří senátů, kde se scházelo průměrně šest zkoušených radních, zkoušený purkmistr a nezkoušení radní jako zástupci měšťanů. Na magistrátu kromě toho zasedali tři obecní reprezentanti zvolení obyvateli. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. c.d., s. 223 - 224. ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 168.

Administrace byla odpovědná magistrátu a guberniu. Po vyjádření názoru hospodářského inspektora a tří zástupců měšťanů mohlo výše uvedené kolegium magistrátu rozhodovat i o hospodářských otázkách.⁵³

Administraci byly podřízeny další organizace, například městský úřad. Tento úřad se jako výkonný orgán zabýval poddanskými, berními, konskripčními, policejními a jinými záležitostmi. Kutná Hora nebyla podřízená nižším zeměpanským úřadům, například krajským, ale nejvyššímu mincmistrovi a hofmistroví. Po zrušení těchto úřadů podléhala krajskému úřadu v Čáslavi.⁵⁴

Do roku 1806 městské radní volil cechovní výbor, skládající se ze zástupců cechů. Od této doby byli zkoušení radní jmenováni guberniem a apelačním soudem, cechovní výbor nadále volil nezkoušené radní, které potvrzovalo gubernium a apelační soud. Magistrát se dělil na tři senáty: soudní, hospodářský a politický. Správu magistrát vykonával i jako pozemková vrchnost na svých panstvích.⁵⁵

Po zrušení poddanství v roce 1848 byl na jaře zvolen širší a užší měšťanský výbor. Tyto výbory měly na starosti především správu obecního jmění, užší výbor zasahoval i přes nepřízeň magistrátu do záležitostí místní policie. Na základě Prozatímního obecního zákona z roku 1849 bylo v roce 1850 zvoleno obecní zastupitelstvo a obecní představenstvo.⁵⁶

⁵³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 223. ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 168.

⁵⁴ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 168 – 169.

⁵⁵ VANĚK, Lubomír – KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 52.

⁵⁶ VANĚK, Lubomír – KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 52 - 53. ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 175, 185.

3. Správa Kutné Hory v letech 1861 - 1913

3.1. Městská správa 50. a 60. let 19. století

Pro správu obecního jmění v Kutné Hoře byl dne 3. května 1848 zvolen širší měšťanský výbor o 27 členech a užší měšťanský výbor mající sedm členů, jenž se stal předchůdcem pozdějšího městského zastupitelstva.⁵⁷ Radnice, která byla původně umístěna v tzv. Havířském domě se po roce 1848 přestěhovala do tzv. Kamenného domu.⁵⁸ Tato budova se tak nazývala údajně proto, že byla první kamennou stavbou ve čtvrti.⁵⁹ Na sklonku 19. století se radnice přesunula do Vlašského dvora, kde je dodnes.⁶⁰

Dne 9. srpna 1850 podle Prozatimního obecního zákona vzniklo v Kutné Hoře nové obecní zastupitelstvo s 28 zastupiteli- tj. orgán, který spolu s obecní radními zastupoval obec. Zastupitelé se podle tohoto zákona z roku 1849 nazývali buď obecní výbor nebo také starší obecní.⁶¹

Členy, kteří zasedali v obecních orgánech do roku 1861, byly následující osoby:

V čele úřadu: starosta Florian Hocke.

V radě: Vojtěch Francl, MUDr. Josef Jaromír Štětka, JUDr. Emanuel Moravec Ferdinand Breüer, Josef Rappe, Jindřich Probošt, MUDr. František Stáně.

V městském zastupitelstvu: Antonín Breüer, Jan Domažlický, František Hauff, Čeněk Hoffer, Čeněk Sudek, Václav Häusler, Antonín Janovka, Jan Horák, Josef Toužil, Antonín František Březský, Karel Ptačovský, František Skarvan, Karel Začal, Václav Schubert, Emanuel Kavala, Antonín Macháček, Čeněk Roll, Antonín Prachačka,

⁵⁷ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 175.

⁵⁸ Tamtéž, s. 85.

⁵⁹ *Kutnohorská sloves i obrazem práce veškerého učitelstva okresu*. Uspořádal Antonín J. Zavadil. Díl druhý Místopis okresního hejtmánství, část 1. Kutná Hora, 1912, s. 18.

⁶⁰ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 85. Název Vlašského dvora je odvozený od italských Vlachů, kteří zde od konce 13. století pracovali jako minciři a pregéři. *Kutnohorská sloves i obrazem práce veškerého učitelstva okresu*. Uspořádal Antonín J. Zavadil. Díl druhý Místopis okresního hejtmánství, část 1. Kutná Hora, 1912, s. 24. Dobová podoba Vlašského dvora je připojena v obrazové příloze na konci práce, příloha č. 1.

⁶¹ *Prozatimní zákon*, § 45. VANĚK, Lubomír - KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 52. O obecních orgánech také: HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 298.

Emanuel Svoboda, Jan Vrba. V srpnu 1852 se objevují na schůzi náhradníci František Růžička a Jan Beck.⁶²

V době bachovského absolutismu část členů kvůli svému smýšlení musela ustoupit do pozadí.⁶³

V roce 1861 byla vydána ústava, podle doby svého vydání nazývaná únorová a podle svého tvůrce Schmerlingova. Na jejím základě byl vydán dne 5. března 1862 říšský rámcový zákon, který vytyčoval základní pravidla pro správu obecních záležitostí.⁶⁴ Z tohoto zákona vzešly obecní zákony vydané postupně v letech 1863 - 1864 pro území Čech, Moravy a Slezska. Pro markrabství Moravské tak platil zákon vydaný 15. března 1864, pro vévodství Slezské zákon z 15. listopadu 1863 a pro České království z 16. dubna 1864.⁶⁵ Podle tohoto posledně jmenovaného zákona bylo v srpnu 1864 nově zvoleno městské zastupitelstvo, které mělo i s nově zvoleným starostou 36 členů, z toho bylo osm osob členy městské rady. Zároveň se ustavil systém náhradníků, kteří se na schůzích vyskytovali většinou do počtu pěti členů, i když se jich volilo více, jak je dále uvedeno.⁶⁶ Tato pravidla platila až do konce sledovaného období v této práci.

Od roku 1861 v obecním zastupitelstvu v Kutné Hoře zasedali ti, kteří byli zvoleni ještě podle stále platného Prozatimního obecního zákona. Starosta se po těchto volbách v březnu 1861 v Kutné Hoře nezměnil, zůstal jím Florian Hocke. V obecním zastupitelstvu od té doby znovu zasedali stejně jako v padesátých letech: Václav Haüsler, Jan Domažlický, Josef Toužil, Emanuel Kavala, František Skarvan, Emanuel Svoboda, František Hauff. Noví členové: Josef Jäger, JUDr. Benjamin Demel, Antonín Hartmann, Jan Hořický, Vojtěch Vocel, Josef Wirth, Jan Fousek, Klement Čapek, Jan Novák, Jindřich Probošt.⁶⁷

Nově byli do rady zvoleni: Václav Šafránek, JUDr. Jan Fortwängler, Jan Oliva, František Raab, JUDr. Josef Říha, Karel Ptačovský.⁶⁸

⁶² Státní okresní archiv Kutná Hora (dále SOKA Kutná Hora), Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1850 - 1860.

⁶³ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 185.

⁶⁴ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení všech zemí republiky československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími a s příslušnou judikaturou až do doby nejnovější*. Praha 1922, s. 3. (Dále jen KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*). HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 299.

⁶⁵ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, s. 23 - 25.

⁶⁶ VANĚK, Lubomír - KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 52 - 53. SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

⁶⁷ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864.

⁶⁸ Tamtéž, Protokoly o zasedání městské rady 1861. Tamtéž, Volby 1861.

3.2. Složení a pravomoci obecní samosprávy

Obec byla zastupována obecním zastupitelstvem. Zastupitelé si ze svých členů volili starostu (purkmistra) a obecní radní (obecní představenstvo).⁶⁹ Starostu v případě potřeby zastupovali obecní radní a to podle pořadí v jakém byli zvoleni. Zástupce starosty se nazýval první radní (nazývaný také první náměstek).⁷⁰ Pokud mělo zastupitelstvo více než 24 členů, volili se dva náměstci.⁷¹

Obecní představenstvo bylo užším orgánem obecní samosprávy již po roce 1849. Představenstvo se skládalo z obecního starosty a nejméně ze dvou obecních radních. Zákonem bylo stanoveno, že počet členů obecního představenstva nesmí být větší než jedna třetina počtu členů obecního zastupitelstva a zároveň nemohl být menší než dvě osoby.⁷² Pokud to vyžadovaly okolnosti a množství agendy, mohlo zastupitelstvo rozšířit počet členů představenstva, avšak muselo dodržet zásadu nejvíce jedné třetiny počtu členů zastupitelstva. Obecní radní byli zároveň i členy zastupitelstva a byli obsaženi v počtu členů zastupitelstva.⁷³ V Kutné Hoře se drželi pod dolní hranicí počtu členů obecního představenstva. Obecní radní se zde vyskytovali v počtu šest až devět, výjimečně deset členů. Obec tedy, ani v době platnosti obecního zákona z roku 1864 ani dříve, nenaplnila možnost jedné třetiny, dané zákonem.⁷⁴

Obecní zastupitelstvo mělo podle obecního zákona pravomoc usnášet se a radit se ve věcech užívání, pečování, vyřizování a nakládání s obecním jměním.⁷⁵ Dále se staralo o výběr, přijímání a zaměstnávání městských úředníků a služebníků a také o

⁶⁹ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, čl. VIII. (Znění článků autor čerpal z říšského zákona z 5. března 1862). *Zákon daný dne 16. dubna 1864, pro království České, jímžto se vydává zřízení obecní a řád volení v obcích, Zákon daný dne 5. března 1862, jímžto se vyměřují základní pravidla, dle nichž se mají uspořádati záležitosti obecní, Zákon daný dne 3. prosince 1863, jímžto se pořádají záležitosti domovské: s abecedním ukazovatelem*. Praha, 1869, §33, § 38, § 39. (Dále jen *Zákon*).

⁷⁰ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 47 a § 52. (Znění paragrafů autor čerpal ze zemského zákona z 16. dubna 1864). SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880. RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha, 2005, s. 182. ISBN 80-7277-175-2.

⁷¹ Tamtéž, s. 184. V knihách rady ani v knihách zastupitelstva se nepodařilo nalézt zmínku o funkci druhého radního. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1850 - 1860. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864.

⁷² RAMEŠ, Václav. c.d., s. 182.

⁷³ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 15.

⁷⁴ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1850 - 1860. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864. Tamtéž, Protokoly o zasedání městské rady 1867. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880. Tamtéž, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

⁷⁵ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 31.

obecní organizace, ke kterým v Kutné Hoře patřily např. městská spořitelna, pivovary, špitál.⁷⁶

Po každých volbách zastupitelstva a představenstva se z jejich členů volily obecní odbory, které dohlížely na obecní ústavy a organizace. Zpravidla se odbory skládaly z referenta, tj. obecního radního, který odbor vedl, a měl většinou tři až šest podřízených. Počet osob a počet odborů se řídil podle množství věcí k vyřízení. Jedna osoba mohla pracovat ve více odborech. Když se odbor na něčem usnesl, jeho zástupce to oznámil starostovi a dále úsudek odboru zastupoval před radními nebo v zastupitelstvu. V Kutné Hoře po sledovanou dobu existovaly různé odbory, které byly zřizovány podle potřeby města. V roce 1913 působily tyto obecní odbory: chudinský, živnostenský, špitální - tyto tři komise byly sloučeny do jedné skupiny, kde dohromady spolupracovalo 13 osob, dále školní - sedm členů, právní - pět členů, hospodářský - sedm členů, policejní - sedm členů, lesní - pět členů, finanční - sedm členů, patronátní - tři členové, dlažební, kanalizační, plynárenský - také sloučeno, celkem sedm členů, stavební - sedm členů, vodovodní - sedm členů, zastavárenský - sedm členů, zdravotní - čtyři členové, na podporu propagace města - šest členů.⁷⁷ Nejvyšší počet členů měly ve školním, hospodářském, policejním, finančním, stavebním, vodovodním a zastavárenském odboru, tedy v každém sedm osob. Nejméně lidí bylo v patronátním odboru, zřejmě zde bylo nejméně práce.

Nadřízeným pro obecní zaměstnance byl starosta, který měl pravomoc je dočasně postavit mimo službu. Propouštět je mohlo jen obecní zastupitelstvo.⁷⁸ Zastupitelstvo také například udělovalo domovské a měšťanské právo, určovalo obecního právníka.⁷⁹ Dále se staralo o výkon místní policie a její financování. Město mohlo potrestat dopadeného viníka za porušení obecních pravidel pokutou do 10 zl. nebo vězením až na dva dny. Také muselo nahradit škodu, jestliže neudělalo vše potřebné, aby vzniku škody zabránilo a nebyl dopaden pachatel, který škodu

⁷⁶ Tamtéž, § 32, § 33. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875 (28. 12. 1870 a 8. 2. 1871, 31. 7. a 18. 12. 1872). Tamtéž, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

⁷⁷ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 41. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1892. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1895. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1913, viz k zápisu zastupitelstva příložený odborový jednací řád, § 1, § 2, § 6.

⁷⁸ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 53.

způsobil.⁸⁰ Dále se staralo o chudé a poskytovalo finanční prostředky na jejich podporu.⁸¹ Vydávalo dobrozdání buď na žádost okresního hejtmanství, nebo pokud se jednalo o věc v samostatné působnosti, tak na žádost okresního zastupitelstva.⁸² Okresní úřad např. požádal v únoru 1897 kutnohorské zastupitelstvo o názor na zřízené okresní stravovny.⁸³

Dozor nad obecní radou vykonávalo okresní zastupitelstvo, které členům mohlo udělit finanční pokuty, nebo i ve spolupráci se zemským místodržitelstvím mohlo člena představenstva odvolat.⁸⁴ Na to, aby správa města nezkoušela vybočit z hranic své působnosti, dohlíželo okresní hejtmanství, od jehož nařízení se zastupitelstvo mohlo odvolat k místodržitelství.⁸⁵

3.3. Požadavky na kandidáty do obecního zastupitelstva

Do obecního zastupitelstva mohl být původně volen každý obyvatel obce, kromě nezletilých, osob v opatrovnictví, žen, vojáků ve službě, obecních úředníků a zaměstnanců, chudých, nádeníků, domácích zaměstnanců, cizích státních příslušníků, dlužníků obce, účetních, kteří nepředložili obecní účty, osob v konkursu a obviněných osob.⁸⁶

Po nabytí platnosti nového zákona v roce 1864 se podle § 10⁸⁷ zastupitelem nebo náhradníkem mohl stát každý muž s volebním právem starší 24 let, který nebyl trestaný či v konkurzu, a jestliže pracoval ve veřejném úřadu, nebyl sesazen pro porušení disciplíny.⁸⁸ Naopak zvoleni nemohli být např. úředníci nadřízených politických a policejních úřadů, které sídlily v obci. Pak také pomocníci živnostníků,

⁷⁹ Tamtéž, § 34. Např. dne 28. února 1885 volba právníka JUDr. Jindřicha Šafránka. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1884 - 1885.

⁸⁰ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 35, § 36 a § 37.

⁸¹ Tamtéž, § 38.

⁸² Tamtéž, § 39.

⁸³ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1897.

⁸⁴ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 100.

⁸⁵ Zemské místodržitelství mohlo, pokud to uznalo za vhodné a nutné, zastupitelstvo rozpustit. Tamtéž, čl. XVI., § 102 a § 106.

⁸⁶ *Prozatímní zákon*, § 34, § 35.

⁸⁷ *Zákon*, § 10.

⁸⁸ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, čl. X.

nádenníci, chudí lidé, usvědčení zločinci, atd.⁸⁹ Platilo pravidlo, že kdo nemohl volit, nemohl být ani volen.⁹⁰

Členem obecního zastupitelstva se také mohl, i když nebyl zvolen, stát každý, kdo měl volební právo a platil nejméně jednu šestinu přímé daně. Měl tzv. virilní hlas. Nicméně tito lidé se nezahrnovali do počtu členů zastupitelstva, kteří byli standardně zvoleni. Pokud měl člověk virilní hlas a také byl zvolen obvyklým způsobem, musel si vybrat jestli přijme své zvolení, nebo jestli využije virility, protože nemohl mít dva hlasy.⁹¹

Náhradníci, kteří se volili společně se zastupiteli, měli za úkol zastupovat členy zastupitelstva, kteří nemohli přijít na schůzi. Počet náhradníků měl být takový, aby se mohl dělit počtem voličských sborů, pokud bylo náhradníků méně, měl se jejich počet přizpůsobit tak, aby dělení voličskými sbory bylo umožněno.⁹² Náhradníků mohlo být nejvíce do poloviny počtu členů obecního zastupitelstva, stejně jako v době platnosti Prozatímního obecního zákona.⁹³

Osoba, která byla zvolená do obecního zastupitelstva nebo za náhradníka nebo do obecního představenstva, musela volbu přijmout pod hrozbou pokuty a ztrátou volebního práva na určitý čas.⁹⁴

Zastupitelstvo, představenstvo a náhradníci se volili na tři roky. Když nebyli zvoleni po této době noví členové, zůstali ve správě nadále ti předcházející. Když se ve volebním období uvolnilo místo starosty nebo některého člena představenstva, zastupitelstvo volilo na tuto pozici do dalších voleb nového zástupce.⁹⁵ Toto ustanovení se uplatnilo po rezignaci starosty JUDr. Josefa Říhy dne 7. června 1886. Novým starostou byl dne 10. června 1886 zvolen Vojtěch Moravec.⁹⁶ Druhým kandidátem byl Jan Macháček, který poté rezignoval na své místo prvního radního,

⁸⁹ Zákon, § 11, § 12.

⁹⁰ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, čl. X.

⁹¹ Celé znění viz: Tamtéž, § 17 a § 18.

⁹² Tamtéž, § 14.

⁹³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 301. *Prozatímní zákon*, § 46.

⁹⁴ Pokud osoba patřila k následujícím vyjmenovaným, nemusela přijmout zvolení do obecní správy: duchovní, jakéhokoliv vyznání, veřejní učitelé, úředníci dvorští, státní, zemští a veřejných fondů, vojáci, kteří nebyly ve službě, osoby starší šedesáti let, bývalí obecní starší, kteří byli ve svém úřadu po celé volební období, nemuseli minimálně v dalším období volbu přijmout. Dále osoby zdravotně postižené, lidé, kteří kvůli zaměstnání po většinu roku nebyly v obci, virilisté. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 20. Ze zdravotních důvodů nepřijal místo radního v červnu 1886 např. Gustav Rappe. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1886 - 1887.

⁹⁵ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1913. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 22.

⁹⁶ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1886 - 1887.

nicméně o pár dní později se chtěl zřejmě vrátit, protože kandidoval opět na místo v obecním představenstvu, ale nebyl zvolen.⁹⁷

Když se někdo vzdal místa zastupitele nebo na nějaký delší čas nemohl funkci vykonávat, pak ten, kdo byl s ním ve stejném volebním sboru a dostal nejvíce hlasů jako kandidát na náhradníka, nastupoval na příkaz starosty místo něj.⁹⁸ Zastupitelé a náhradníci nedostávali za svou práci ve správě obce žádnou odměnu. Jestli starosta dostal za své působení v úřadu odměnu, záleželo na zastupitelstvu. Avšak zastupitelům a starostovi se vyplácely finančních náhrady za náklady, které souvisely s výkonem funkce.⁹⁹ V červnu 1877 dostal např. Jan Breüer od zastupitelstva odměnu 1000 zl. za svou práci na místě starosty.¹⁰⁰

O své místo mohl zastupitel, radní, nebo náhradník přijít, pokud se přišlo na nějakou skutečnost, pro kterou by ani nebyl zvolen nebo jako virilista by nemohl být přijat k zastupitelům.¹⁰¹

3.4. Voliči

Podle nového zákona se stejně jako v předchozím období¹⁰² volilo ve třech volebních sborech. Starosta obce sestavoval seznam voličů, tedy těch, kteří mohli volit do obecního zastupitelstva.¹⁰³ Následně se podle seznamu voličů vytvořily tři volební sbory.

Sestavování sborů probíhalo na základě majetkového censu a to tak, že se součet placené daně rozdělil na tři stejné díly. Pokud podle zákona z roku 1864 součet daně nešel rozdělit a musela se proto daňová povinnost některého voliče rozvrhnout na dvě, tak podle toho k jakému sboru se počítala větší část daně, tak k tomu sboru náležel volič.¹⁰⁴ Osoby platící první třetinu patřily do prvního volebního

⁹⁷ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 21. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1886 - 1887.

⁹⁸ Pokud dostalo více náhradníků stejný počet hlasů, rozhodlo se losováním. Pokud chybělo příliš členů zastupitelstva, že nestačili náhradníci z jednoho sboru, tento sbor uspořádal doplňovací volbu podle posledního volebního seznamu na zbytek volebního období. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 22 a § 23. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1900.

⁹⁹ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 25.

¹⁰⁰ SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880.

¹⁰¹ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 26.

¹⁰² *Prozatímní zákon*, § 36.

¹⁰³ *Zákon*, § 13.

¹⁰⁴ Tamtéž, § 14.

sboru, osoby platící druhou třetinu byly zařazeny ve druhém sboru a ostatní dohromady s lidmi, kteří neplatili přímé daně, ale přitom měli volební právo, tvořili třetí volební sbor.¹⁰⁵

Seznam voličů vypadal tak, že na začátku byli uvedeni čestní měšťané a občané, pak občané s volebním právem podle uvedené výšky placené přímé daně. Dále byli na seznamu uvedeni obecní příslušníci s volebním právem, kteří neplatili přímou daň. Jestliže se vyskytli dva občané, kteří platili stejně vysokou přímou daň, měl starší přednost před mladším. Na konci oznámení se uváděl součet daně za rok, kterou platili všichni voliči dohromady.¹⁰⁶

Podle zákona z roku 1849 mohli zastupitelstvo volit obyvatelé obce, tzv. sousedé, kteří platili přímé daně např. za živnost, dále duchovní, státní úředníci, vojenští úředníci, důstojníci ve službě, vysokoškolsky vzdělaní lidé a veřejní učitelé. Volit zastupitelstvo prostřednictvím plnomocníka mohli ženy, nezletilí, osoby v opatrovnictví, obyvatelé s volebním právem nacházející se v době voleb mimo obec a držitelé pozemku v obci, bydlící jinde, kteří pro spravování svého majetku a výkon volebního práva v Kutné Hoře určili své zástupce.¹⁰⁷ Pasivní volební právo neměli všichni, kdo byli zastupováni plnomocníkem či zástupcem, vojáci ve službě, chudí, obecní úředníci, cizí státní příslušníci a také ti, kteří nemohli volit a být voleni ani podle obecního zákona z roku 1864.¹⁰⁸ Pokud byla žena spoludržitelkou nemovitosti a druhým spoludržitelem byl její manžel, volební právo měl muž.¹⁰⁹

Plnomocníkem nebo zástupcem se mohl stát občan rakouské monarchie, který měl volební právo. Plnomocník, pokud doložil, že jím může být, mohl zastupovat pouze jednu osobu.¹¹⁰ V Kutné Hoře se plnomocníkem stal např. arciděkan Josef Peřina, který náležel podle zákona do prvního volebního sboru.¹¹¹ Byl zplnomocněn k

¹⁰⁵ Tamtéž, § 15. Evidenci osob, kterým byla dán volební lístek, lze nalézt na konci práce, příloha č. 2.

¹⁰⁶ Tamtéž, § 13.

¹⁰⁷ *Prozatímní zákon*, § 8, § 28, § 30.

¹⁰⁸ *Prozatímní zákon*, § 35. *Zákon*, § 2, § 3, § 4.

¹⁰⁹ Tamtéž, § 8.

¹¹⁰ Člověk s volebním právem ho uplatňoval osobně, kromě nesvéprávných osob, žen, důstojníků ve službě, vojáků. Lidé nepřítomní v obci, vlastníci nemovitosti a živnostníci, kteří svou činnost vykonávali v obci ale nežili v ní, aby se mohli účastnit voleb, měli právo na zástupce nebo plnomocníka. *Zákon*, § 5 a § 9. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1867. Jak vypadala plná moc, lze nalézt na konci práce, příloha č. 3.

¹¹¹ Duchovní, místní správci, čestní měšťané a občané, úředníci dvorští, státní, zemští, veř. fondů, důstojníci a strany vojenské, které měli důstojnický charakter v osmé nebo vyšší dietní třídě byli v prvním vol. sboru. Ostatní jmenovaní v § 1 sub. 2 (tj. všichni dále uvedení, kromě čestných měšťanů a občanů), když platili nějakou přímou daň a nepatřili do prvního sboru tak patřili do druhého sboru. Když neplatili přímou daň byli zařazeni do třetího sboru. *Zákon*, § 15. Plat, který dostávali od obce kněží, lékaři, učitelé, právní zástupci, je nevylučoval z volitelnosti. Tamtéž, § 11.

zastupování čestné měšťanky Matky představené voršilského kláštera Marie Augustiny. Z čehož vyplývá, že v prvním volebním sboru mohly prostřednictvím plnomocníka volit i ženy. Statut plnomocníka byl stejný i v prozatímním obecním zákoně.¹¹²

Volební právo do obecního zastupitelstva dané zákonem z roku 1864 měli:

*„měšťané a občané čestní. Z příslušníků obce měšťané, duchovní všech vyznání křesťanských v duchovní správě toho místa stále zřízení a rabínové vyznavačů víry židovské, úředníci dvorští, státní a zemští, též úředníci fondů veřejných, důstojníci a strany vojenské s titulem důstojnickým, kteříž jsou dáni na stále odpočinutí, nebo kteří kvitovali, zůstavivše si charakter vojenský, strany vojenské, nemajíce titulu důstojnického, jak ve službě postavené, tak i na pensi dané, též i úředníci vojenští, ať konají službu nebo jsou na pensi dáni, pokud osoby tyto nenáležejí k některému sboru vojska, doktoři, kteří obdrželi grád akademický na některé zdejší universitě, patroni a magistrové ranhojičství, představení, učitelové a podučitelové stále zřízení na školách obecných v obci se nacházejících a ředitelové, profesori a řádní učitelové, zřízení na vyšších učilištích v obci. Údové obce, kteří jsou státní občané rakouští a platí ze svého statku nemovitého, z živnosti průmyslní nebo z příjmu a to ze statku nemovitého alespoň od roka a ze živnosti nebo z příjmu alespoň od tří roků v obci daň přímou. Jsou-li zároveň též příslušníci obce, mají právo voliti, nehledíc jak dlouho platí daň“.*¹¹³

Naopak právo volit a být voleni neměli již výše uvedení lidé, potom také až na výjimky, důstojníci ve službě, mužstvo a lidé, kteří více jak rok neplatili obecní daně. Lidé zabývající se obecními financemi musely nejdříve odevzdat účetní doklady a teprve potom se mohly zúčastnit voleb.¹¹⁴

Domovské právo bylo upraveno zákonem z roku 1863.¹¹⁵ Obyvatelé se opět dělili na občany a přespólní.¹¹⁶ Přespólní neměli právo volit.¹¹⁷ Občané byli rozděleni na příslušníky a společníky, přičemž příslušníci měli domovské právo a společníci ne.¹¹⁸ Obě tyto skupiny mohli volit do obecního zastupitelstva.¹¹⁹

Osoba, které bylo uděleno domovské právo, musela splňovat podmínku rakouského občanství. Člověk, který se narodil v Kutné Hoře, kde bydlel jeho otec, měl ze zákona nárok na domovské právo ve městě. V okamžiku, kdy se žena provdala

¹¹² SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1867. *Prozatímní zákon*, § 32.

¹¹³ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 16. *Zákon*, § 1.

¹¹⁴ *Zákon*, § 2, § 3, § 4.

¹¹⁵ Tamtéž, § 7 (viz zákon o domovském právu).

¹¹⁶ Tamtéž, § 6 (viz zákon o domovském právu).

¹¹⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 300

¹¹⁸ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 6.

¹¹⁹ *Zákon*, § 1.

do Kutné Hory, obdržela domovské právo po svém manželovi.¹²⁰ Úředníci, veřejní učitelé a duchovní získáním zaměstnání v Kutné Hoře zde získali také domovské právo.¹²¹

Nadřízeným úřadem pro obecní zastupitelstvo i v těchto záležitostech bylo okresní hejtmanství.¹²² Novela zákona v roce 1896 zavedla, že domovské právo takto mohli získat obecní a okresní zaměstnanci.

Nově bylo možné také získat domovské právo vydržením - tzn. kdo žil v obci 10 let mohl požádat o domovské právo a ustanovení začalo platit čtyři roky zpětně - tj. kdo začal žít v obci 1891 a vydržel tam do roku 1901 získal domovské právo.¹²³

Měšťanské právo platilo jen pro toho, komu bylo uděleno a nemohlo se tedy přenášet na někoho jiného. Když měl člověk měšťanské právo v Kutné Hoře, získal tím i volební právo, i když nebydlel v obci a neplatil obecní daně. Také měl povolený vstup do městského špitálu,¹²⁴ jak je rozebíráno v další kapitole. Podle obecního zákona měšťanské právo mohl získat obecní příslušník obdržením od obce.¹²⁵ Kutná Hora využívala možnosti, že nárok na toto právo mohl být zpoplatněn. Takto bylo za poplatek uděleno v roce 1866 měšťanské právo Františku Kopeckému a Čěňku Heppnerovi.¹²⁶

Jak v době platnosti Prozatimního obecního zákona, tak i v době platnosti zákona z roku 1864 mohla Kutná Hora udělovat titul čestného měšťana.¹²⁷ Vybraná osoba musela mít rakouské státní občanství. Člověk prohlášený za čestného měšťana, se při volbách obecního zastupitelstva řadil do prvního volebního sboru.¹²⁸ V Kutné Hoře byli čestnými měšťany, kteří dosáhly mimořádných výsledků při péči o prospěch města, např. již zmíněný duchovní arciděkan Josef Peřina, MUDr. Josef Jaromír Štětka, MUDr. František Stáně, Jan Macháček.¹²⁹

¹²⁰ Nemanželské děti nabývali domovské právo po své matce. *Zákon*, § 2, § 6, § 7 (viz zákon o domovském právu).

¹²¹ Jednalo se o úředníky dvorské, státní, zemské a veřejných fondů. *Tamtéž*, § 10 (viz zákon o domovském právu).

¹²² *Tamtéž*, § 36 (viz zákon o domovském právu). Blíže také s. 4 této práce.

¹²³ PODOLÁK, Josef. *Zřízení obecní a řád volební v obcích*. Pardubice, 1900, § 7. Část zápisu schůze, na které se propůjčovalo domovské právo, je vidět na konci práce, příloha č. 4.

¹²⁴ *Tamtéž*, § 8.

¹²⁵ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 8.

¹²⁶ *Tamtéž*, § 8. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870.

¹²⁷ *Prozatimní zákon*, § 8. KLOUBEK Vilém (ed.) *Obecní zřízení*, § 9.

¹²⁸ *Tamtéž*, § 39. *Zákon*, § 15.

3.5. Pravidla voleb a volby

Městské zastupitelstvo a městské představenstvo se volilo na tři roky.¹³⁰ Občané, kteří mohli volit se podle zákona z roku 1849 našli na tzv. volebních seznamech. Podle prozatímního zákona se volební seznamy veřejně vyvěšovaly minimálně šest týdnů před volbou. Preklusivní lhůta, tj. doba, ve které se mohly podávat námitky proti seznamům, trvala čtrnáct dnů. O námitkách voličů rozhodovalo obecní představenstvo do šesti dnů. Dva týdny před volbou se již nic ve volebních seznamech nemohlo měnit. V té samé době se závazně oznamovalo, kdy a kde se budou konat samotné volby.¹³¹ V prvním volebním sboru muselo být podle starého zákona nejméně třikrát víc osob, než kolik sbor volil lidí. Když tam bylo méně lidí, doplňovalo se to z dalšího volebního sboru těmi, kdo platili nejvyšší daň.¹³²

Po roce 1864 se vyvěšovaly volební seznamy pro každý volební sbor zvlášť na obecním veřejném místě nejméně čtyři týdny před volbou a od té doby začala plynout osmidenní preklusivní lhůta. Námitky proti seznamům, podané v preklusivní lhůtě, řešila do tří dnů komise. Osm dní před volbou se nic ve volebních seznamech nemohlo měnit a tehdy také starosta oznamoval jednak veřejnosti a potom také okresnímu hejtmánství, že může k volbě poslat svého zástupce, aby dohlédl na řádný průběh voleb.¹³³ To znamená, že oproti předcházejícímu období se termíny zkrátily, možná i pro urychlení byrokracie. V prvním volebním sboru muselo být podle nových pravidel už jen dvakrát víc voličů, než kolik bylo voleno osob. Když to bylo nutné, doplňoval se sbor lidmi zaznamenanými ve volebním seznamu.¹³⁴ Hlasování bylo podle starého zákona původně ústní a hlasy se zapisovaly do volebního protokolu. Když byl zvolen někdo, kdo na to neměl právo nebo byl zvolen dvakrát, tak se místo něj volil někdo jiný.¹³⁵

Slib zvolení zastupitelé skládali podle prozatímního zákona nejstaršímu člověku ve výboru, spis o přísaze se posílal okresnímu úřadu. Ten, kdo nepřijal

¹²⁹ SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1867. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1906.

¹³⁰ *Prozatímní zákon*, § 66.

¹³¹ SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1861. *Prozatímní zákon*, § 41 a § 47.

¹³² Tamtéž, § 40.

¹³³ *Zákon*, § 18, § 19.

¹³⁴ Tamtéž, § 16. Tamtéž, § 13.

¹³⁵ *Prozatímní zákon*, § 52, § 56, § 60.

místo, na které byl zvolen i když mohl, dostal pokutu do 100 zl. ve stříbře a pro příští volby ztratil aktivní i pasivní volební právo. Kdo nemohl zaplatit pokutu, podle starého zákona musel až jeden týden vykonávat veřejné práce v obci.¹³⁶

I po roce 1864 zůstala volba veřejná. Předtím než se začalo volit, komise připomínala pravidla kdo mohl a kdo nemohl být volen, vysvětlovala, jak se hlasuje a aby voliči hlasovali jen podle svého názoru.¹³⁷ Hlasovalo se pomocí hlasovacích lístků, stejně, jako když se později volili obecní radní. Volič na lístek napsal jména lidí, kteří se podle něj měli stát zastupiteli a těch, co se měli stát náhradníky. Jmen měl být takový počet, jaký měl volební sbor, do kterého volič patřil, volit. Pokud se zde vyskytovalo více jmen, tak ta, která byla navíc, neplatila.¹³⁸

V Kutné Hoře v roce 1864 se volil III. volební sbor 13. srpna, II. volební sbor 16. srpna a I. volební sbor 20. srpna.¹³⁹ Volbu řídila komise podle zákona složená z dosavadního starosty tedy Floriana Hocke a ze čtyř volitelných občanů, tzv. důvěrníků.¹⁴⁰ Tuto komisi zval oficiálním pozváním starosta a to, že členové komise budou přítomni u volby, stvrzovali svými podpisy na pozvánce.¹⁴¹ Tyto volby byly první, při nichž se uplatnily zásady podle nového obecního zákona. Nově zvolené obecní zastupitelstvo v čele s novým starostou MUDr. Josefem Jaromírem Štětka se podle něj začalo naplno řídit od 3. září 1864 na svém prvním zasedání po volbách.¹⁴²

Ve volbách v roce 1864 byli nově do zastupitelstva zvoleni: Jan Breüer starší, Ottokar Breüer, MUDr. Václav Bach, Florian Hocke, Hrdlička Václav, Antonín Hommer, Jan Jahelka, JUDr. Emanuel Moravec, Jan Neumann, František Raab, MUDr. Jan Stross, Matěj Zänger. Z předchozí doby: Jan Fousek, Václav Häusler, Jan Hořický, Emanuel Kavala, Josef Toužil, Klement Čapek.

V radě byli opět: JUDr. Jan Fortwängler, Karel Ptačovský, JUDr. Josef Říha, Josef Wirth, MUDr. František Stáně, Josef Rappe. Noví členové: František Filipp, Antonín Breüer. Přivolaní náhradníci: František Mašina a František Skarvan.¹⁴³

¹³⁶ Tamtéž, § 61, § 65 a § 124.

¹³⁷ Zákon, § 22.

¹³⁸ Tamtéž, § 23.

¹³⁹ Předtím než volil II. sbor upozornilo se, kdo byl zvolen III. sborem a než volil I. sbor zohlednilo se koho zvolil II. sbor aby se znovu nevolili již zvolení lidé, protože každý, kdo mohl volit tak mohl vybírat ze všech volitelných osob nehlédě na to, v jakém byli sboru. Tamtéž, § 21. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1864.

¹⁴⁰ Zákon, § 20. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1864.

¹⁴¹ Tamtéž. Jak vypadala pozvánka k volbám pro předsedající komisi je zobrazeno na konci práce, příloha č. 5.

¹⁴² Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, čl. III. a IV.

¹⁴³ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864

Na rozdíl od předchozího období se v roce 1864 zvýšil v KH počet zastupitelů z 28 na 36 členů.¹⁴⁴ Počet členů zastupitelstva se řídil počtem voličů v obci, přičemž Kutná Hora měla jistě víc než tisíc voličů, protože samotné město bez okolních obcí mělo již v roce 1850 8 624 obyvatel a v roce 1869 dokonce 12 747 obyvatel.¹⁴⁵

Komise projednávající námítky proti volebním seznamům, vyvěšeným před volbami, byla složená ze starosty a čtyř obecních zastupitelů. Když komise neshledala chyby ve volebních seznamech a podavatel námítky s tím nesouhlasil, mohl se odvolat nejdéle do tří dnů, co se rozhodnutí komise dozvěděl, k okresnímu hejtmanství. Když hejtmanství došlo k takovému závěru se kterým podavatel námítky znovu nesouhlasil, mohl se odvolat k zemskému místodržitelství.¹⁴⁶

Námítky proti tomu, jak se při volbách postupovalo, se podávaly starostovi po volbě do osmi dnů. Starosta je prostřednictvím okresního hejtmanství předal místodržitelství, které o nich rozhodovalo.¹⁴⁷

To se stalo i v roce 1883 v Kutné Hoře, kdy se konaly volby celého obecního zastupitelstva. Volby probíhaly 1. března, 5. března a 8. března 1883, kdy volil opět nejdříve třetí, pak druhý a po něm první volební sbor.¹⁴⁸

V každém sboru nejdříve odevzdala své volební lístky komise do určené nádoby s právem volit v tom určitém sboru a dále jeden člen této komise vyvolával voliče podle volebního seznamu a ti osobně odevzdávali své hlasovací lístky.¹⁴⁹ Když volič odevzdal hlasovací lístek, byl zapsán vedle svého jména ve volebním seznamu.¹⁵⁰ Kvůli pozdějším příchozím se seznam voličů četl celkem dvakrát, pak se hlasování ukončilo. Dále se porovnával počet hlasů s počtem hlasujících, hlasy se zapisovaly do dvou hlasovacích seznamů a komise se do obou seznamů podepisovala.¹⁵¹

Po volbě se stali zastupiteli ti kandidáti na zastupitele, kteří obdrželi nejvíce hlasů a ti, co byli při volbě jmenováni na náhradníky a dostali nejvíce hlasů, se stali náhradníky. Když obdrželo více kandidátů stejný počet hlasů, rozhodovalo se

¹⁴⁴ VANĚK, Lubomír - KAPAVÍKOVÁ, Marie. c.d., s. 52 - 53. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 14.

¹⁴⁵ SEKERA, Václav - JIRSOVÁ, Marcela. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 - 1970: počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850 - 1970*. 1. díl. Praha, 1978, s. 112.

¹⁴⁶ *Zákon*, § 18, § 20.

¹⁴⁷ *Tamtéž*, § 32.

¹⁴⁸ SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

¹⁴⁹ *Zákon*, § 24, § 25.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, § 26.

¹⁵¹ *Tamtéž*, § 27.

losováním.¹⁵² Pokud byl omylem zvolen někdo, kdo neměl volební právo nebo někdo, kdo nemohl přijmout volbu a náležitě dostatečně se omluvil, nastupoval na jeho místo ten, co obdržel po něm nejvíce hlasů.¹⁵³

Jestliže byl v jednom sboru člověk zvolen za náhradníka a od sboru, který volil později byla ta samá osoba zvolena za zastupitele, potom platila tato pozdější volba a na místo náhradníka se dosadil ten, co měl jako další nejvíce hlasů.¹⁵⁴ Když se ukončila volba ve všech volebních sborech, členové volební komise se podepsali do volebního protokolu.

Písemnosti k volbám se ukládaly u starosty, který po skončení voleb vyhlásil, jak celá volba dopadla, a oznámil to okresnímu hejtmanství. Hejtmanství, pokud byl někdo i přes veškerou kontrolu zvolen neoprávněně, mohlo tuto volbu zrušit. Zvolená osoba se proti tomuto zrušení mohla odvolat k místodržitelství.¹⁵⁵ Proti volbám v roce 1883 byly podány námitky a výsledky voleb byly částečně zrušeny.¹⁵⁶ Nová volba byla stanovena na 19. září 1883 a 25. září 1883. Protože tato nová volba byla naplánována až na podzim, první radní Macháček prosadil doplňovací volbu dvou radních, jelikož obecní zastupitelstvo a obecní představenstvo muselo vyřídit rozsáhlou agendu, a nemohli si proto dovolit pracovat v menším počtu. Nakonec byl v březnu a dubnu 1883 zvolen Josef Vavruška a František Hradecký.¹⁵⁷

Námitky od voličů, které se objevili, se týkaly např. toho, že plnomocník Alois Strebl, chtěl odevzdat hlasovací lístek za Aloisii Chudobovou, což mu nebylo dovoleno, protože ve volebním seznamu byla uvedena Anna Chudobová. Když se seznam četl podruhé, tu samou plnou moc od stejné osoby předložil tentokrát Josef Šolc. Na hlasovacím listu bylo škrtnuto jméno předešlého plnomocníka Strebla a hlas byl přijat, což bylo podle jiných voličů protizákonné. Dále volební komise zamítla hlasy Marie Pachrové a Marie Förstrové, ze stejného důvodu odlišných křestních jmen na zplnomocňujících listech a ve volebním seznamu.

Další případ námitky se týkal plné moci Emila Grossmanna, který byl údajně nemocný a proto rozhodl, aby za něj volil jeho syn. Podle namítajících měl Emil

¹⁵² Tamtéž, § 28.

¹⁵³ Tamtéž, § 29. Když byl zvolen někdo, kdo nechtěl přijmout volbu, ale dostatečně se neomluvil, dostal pokutu až 100 zl. a na dvě volební období ztratil volební právo. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 20.

¹⁵⁴ *Zákon*, § 30.

¹⁵⁵ Tamtéž, § 31.

¹⁵⁶ SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

¹⁵⁷ Tamtéž. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1881 - 1883.

Grossmann volit sám osobně, protože neprokázal svou chorobu. Tato námitka byla uznána jako platná. Když se po volbě obecního zastupitelstva v březnu 1883 spočítaly odevzdané hlasovací lístky ve třetím volebním sboru a porovnaly se s počtem voličů, hlasovacích lístků bylo o devět víc. Volební komise to vysvětlovala velkým množstvím lidí ve volební místnosti, který způsobil, že ten kdo zapisoval, zapomněl u několika osob poznamenat, že už volili.¹⁵⁸

V dalších případech volební komise své jednání hájila tím, že volební seznam se psal podle soupisu daňových poplatníků od berního úřadu. V tomto soupisu byla i Anna Chudobová, proto byla převzata i do volebního seznamu. Když se seznam četl poprvé bylo odevzdáno plnomocenství Aloisie Chudobové, proto kvůli křestnímu jménu nebylo přijato, při druhém čtení se volební komise shodla, že Anna Chudobová již zemřela, proto četli jméno Aloisie Chudobové a proto byl napodruhé její hlas prostřednictvím plnomocníka Šolce přijat. Podobně se vyřešil i případ Marie Pachrové a Marie Förstrové.¹⁵⁹

Opravné volby se konaly tedy v září 1883. Aby se už nevolily již zvolené osoby, byla jejich jména oznámena návštěvám 7. září 1883. Dne 19. září bylo třetím volebním sborem zvoleno 12 zastupitelů a šest náhradníků, dne 25. září byli druhým volebním sborem zvoleni tři zastupitelé.¹⁶⁰

Avšak i proti těmto volbám byly podány námitky. Ty např. tvrdily, že někteří voliči nebyli vůbec vyvoláváni, aby odevzdali svůj hlas, a když byla jejich jména vyvolána, tak chybně. Volební komise byla podle některých voličů jednostranně politicky zaměřená, některým plnomocníkům bylo dovoleno doplnit si ve volební místnosti listy s plnou mocí, naopak jiní, když měli nedostatky v těchto dokumentech, si je opravit nemohli. Městská rada se k těmto námitkám písemně vyjádřila a předala je okresnímu hejtmanství. U c. k. okresního hejtmanství dne 22. října 1883 vyslechli členy volební komise. Ti zde prezentovali své názory k jednotlivým námitkám a většinu z nich popřeli. Potom byl dán prostor pro vyjádření názorů i voličům a plnomocníkům. Např. 26. října 1883 hejtmanství vyslechlo Emanuela Mackovou, kterou u voleb zastupoval plnomocník Václav Pokorný.¹⁶¹ Vyšetřování námitek pokračovalo až do roku 1884. Dne 24. července se sešli u

¹⁵⁸ SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž. Jak vypadalo veřejné oznámení, o konání voleb a jak vypadal seznam zvolených osob, s počtem hlasů viz. přílohy č. 6, 7.

okresního hejtmanství voliči, kteří byli seznámeni s názory volební komise a pak se mohli vyjádřit sami. Ve dnech 27. a 29. září a 13. listopadu 1884 se k názorům volební komise vyjadřovali další plnomocníci.¹⁶²

Nakonec dne 18. listopadu místodržitelství nepřijmulo volbu dvou zastupitelů Čeňka Dajbycha, Františka Pospíšila a jednoho náhradníka Františka Černého ve třetím volebním sboru, ostatní výsledky uznalo jako platné. Další námítky ohledně plnomocenství zamítlo, protože nebyly uznány za odůvodněné.¹⁶³

Nařízená nová volba zastupitelů a náhradníka byla naplánována na 11. prosince 1884. Dne 22. prosince 1884 bylo zvoleno nové obecní představenstvo. Další volby obecního zastupitelstva se konaly po třech letech, 6., 10. a 13. prosince 1887.¹⁶⁴

Při volbách obecního představenstva, které jsou popsány dále, se začínalo volbou starosty.¹⁶⁵ V roce 1869, 1877, 1882 a 1886 se nový starosta nevolil společně s obecním představenstvem v důsledku odstoupení předešlého starosty.¹⁶⁶

Starosta připravoval témata, o kterých zastupitelstvo jednalo, a zajišťoval případné schválení nadřízených orgánů. Starosta také spravoval obecní majetek¹⁶⁷ a zajišťoval dobré podmínky pro práci místní policie a o potřebné finanční prostředky žádal zastupitelstvo. Pokud to nestačilo a hrozila např. epidemie, žádal o pomoc okresní hejtmanství.¹⁶⁸ Starosta byl za své jednání odpovědný obci, a jelikož obec byla zastupována obecním zastupitelstvem a obecními radními, tedy odpovídal jim.¹⁶⁹ Starostu podle prozatimního zákona zastupoval radní, který byl nejstarší.¹⁷⁰ Členové představenstva mohli starostovi jen radit, pomáhat mu a zastupovat ho. Starosta měl výkonnou moc.¹⁷¹

Starosta z roku 1864, MUDr. Josef Jaromír Štětka, byl znovu zvolen v roce 1867 po volbách zastupitelstva, ale z čela obce předčasně odešel o dva roky později. Vzdal se místa 3. června, přičemž jeho odstoupení rada odsouhlasila při následující

¹⁶¹ Svědectví Emanuely Mackové lze nalézt na konci práce, příloha č. 8.

¹⁶² SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Zákon, § 32. Tamtéž, § 38, § 39. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880.

¹⁶⁶ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1881 - 1883. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1886 - 1887.

¹⁶⁷ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 56, § 57.

¹⁶⁸ Tamtéž, § 59, § 60.

¹⁶⁹ Tamtéž, § 66 a čl. VIII.

¹⁷⁰ *Prozatimní zákon*, § 100.

schůzi 11. června 1869.¹⁷² Do konce volebního období nezůstal v čele zastupitelstva zřejmě proto, že mu byly vytýkány chyby ve správě městského účetnictví. Je ale možné, že to nebyl jediný důvod proč rezignoval, protože v roce 1869 vedl tzv. tábor lidu, řešící otázky náboženství.¹⁷³

Na jeho místo nastoupil Ferdinand Breüer a od 20. října 1869 se stal starostou.¹⁷⁴ Tato volba se týkala pouze starosty, protože v tomto roce se nevolilo obecní zastupitelstvo. Volby zastupitelstva proběhly až v září 1870.¹⁷⁵ Ferdinand Breüer působil na místě starosty jen jedno volební období, v roce 1873 při dalších volbách zastupitelstva byl zvolen starostou Jan Breüer.¹⁷⁶ Bohužel za vedení Jana Breüera, došlo v důsledku nedostatku peněz, ke zrušení ochotnického divadla¹⁷⁷ založeného MUDr. Štětkou.¹⁷⁸

Další volby obecního zastupitelstva měly proběhnout v roce 1876, ale protože je místodržitelství zrušilo, konaly se opravné na počátku roku 1877 a po nich byl 14. února 1877 znovu za starostu zvolen Jan Breüer.¹⁷⁹ Jan Breüer rezignoval 7. července 1877 a na přechodnou dobu ho nahradil úřadující první radní František Stáně. Do konce července 1877 byl zvolen starostou JUDr. Josef Říha.¹⁸⁰ Podruhé byl zvolen JUDr. Říha v roce 1880,¹⁸¹ jak je popsáno níže. O dva roky později se JUDr. Říha vzdal hodnosti, nicméně byl znovu zvolen a vrátil se na místo starosty.¹⁸² Volby v roce 1883 se protáhly a proto bylo právoplatné obecní zastupitelstvo a obecní představenstvo zvoleno až v roce 1884. V tomto roce byl opět zvolen za starostu JUDr. Říha.¹⁸³ JUDr. Josef Říha se vzdal hodnosti v červnu 1886,¹⁸⁴ a zanedlouho byl

¹⁷¹ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 52, § 56. RAMEŠ, Václav. c.d., s. 182 - 183.

¹⁷² SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870.

¹⁷³ Tamtéž, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 80, kart. 2, pozvání dr. Štětky jménem pořadatelů na tábor lidu v Malíně 1869.

¹⁷⁴ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870.

¹⁷⁵ Tamtéž, Volby 1870.

¹⁷⁶ Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875.

¹⁷⁷ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 185.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 173. SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení Josefa J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938. Blíže pojednáno také na s. 49 této práce.

¹⁷⁹ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880. Vyobrazení pozvání na schůzi obecního zastupitelstva zabývající se zrušením voleb obecního zastupitelstva zemským místodržitelstvím viz příloha č. 9.

¹⁸⁰ Tamtéž, Protokoly o zasedání městské rady 1877. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880.

¹⁸¹ Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880.

¹⁸² Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1881 - 1883.

¹⁸³ SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

¹⁸⁴ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1886 - 1887.

starostou zvolen Vojtěch Moravec.¹⁸⁵ V roce 1889 bylo voleno zastupitelstvo 1., 6. a 10. srpna, volbu starosty vyhrál opět Vojtěch Moravec.¹⁸⁶ Po něm se stal starostou Jan Macháček.¹⁸⁷ Jan Macháček působil jako starosta v Kutné Hoře od svého zvolení v roce 1892 až do konce mnou sledovaného období.¹⁸⁸ Byl tedy znovu zvolen v letech 1895, 1898, 1903, 1906, 1910 a 1913.¹⁸⁹ Dne 6. června 1906 se po tajném hlasování zastupitelstva stal čestným měšťanem.¹⁹⁰ Na to, aby byl člověk uznán, že je hoden tohoto vyznamenání, stačilo odsouhlasení 2/3 všech zastupitelů.¹⁹¹ Pro Jana Macháčka hlasovalo všech 29 přítomných členů zastupitelstva. Obecní zastupitelstvo mu tím děkovalo mimo jiné také za jeho působení při opravách kutnohorských pamětihodností.¹⁹² Za jeho vedení byla dokončena renovace chrámu sv. Barbory v roce 1905, a byl také opraven např. Vlašský dvůr či Kamenný dům.¹⁹³

Volby obecního zastupitelstva v roce 1895 proběhly bez námitek 24., 28. a 31. října. V každém ze tří sborů bylo opět zvoleno 12 zastupitelů a šest náhradníků. Volba nových obecních radních se uskutečnila 14. listopadu 1895.¹⁹⁴

Následující zjištěná datová rozmezí jsou uváděna, protože v prvním uvedeném datu byla volena komise pro případné námitky proti volebním seznamům, a koncové datum vychází ze skutečnosti, že v ten den se volily na schůzi městského zastupitelstva obecní odbory. Následující volby obecního zastupitelstva a obecního představenstva se uskutečnily mezi 11. listopadem a 16. prosincem 1898. Volby v roce 1903 byly mezi 20. březnem a 2. červnem 1903. Volby v roce 1906 byly mezi 8. a 28. červnem 1906.¹⁹⁵

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

¹⁸⁷ Tamtéž. Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Volby 1892. Tamtéž, Protokoly o zasedání městské rady 1892. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1892. Nové obecní zastupitelstvo bylo voleno 16., 22. a 25. srpna 1892 a obecní představenstvo 7. 9. 1892.

¹⁸⁸ KUBÁT, Max. *Samospráva města Kutné Hory na přelomu 19. a 20. století*. Olomouc 2006, s. 42. (diplomová práce)

¹⁸⁹ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1895. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1898. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1903. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1906. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1910. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1913.

¹⁹⁰ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1906.

¹⁹¹ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 9.

¹⁹² SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1906.

¹⁹³ MATĚJKOVÁ, Eva. *Kutná Hora*. 2. vydání. Praha, 1965, s. 83.

¹⁹⁴ SOKA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

¹⁹⁵ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1898. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1903. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1906.

V roce 1909 se chystaly volby městského zastupitelstva, avšak nakonec se zřejmě nekonaly, jelikož se neuskutečnily ani volby do odborů.¹⁹⁶ V následujícím roce se provedly volby do obecního zastupitelstva a obecního představenstva po 27. říjnu a před 9. prosincem 1910.¹⁹⁷ Poslední volby obecního zastupitelstva a obecní rady ve sledovaném období se uskutečnily mezi 7. listopadem a 19. prosincem 1913.¹⁹⁸

tabulka č. 2 - Starostové a první radní v Kutné Hoře v letech 1861 - 1913

rok zvolení	starosta	první radní
1861	Florian Hocke	MUDr. Josef Jaromír Štětka
1864	MUDr. Josef Jaromír Štětka	MUDr. František Stáně
1867	MUDr. Josef Jaromír Štětka	MUDr. František Stáně
1869	Ferdinand Breüer	JUDr. Josef Maucha
1873	Jan Breüer	MUDr. František Stáně
1877	Jan Breüer*, později JUDr. Josef Říha	MUDr. František Stáně
1880	JUDr. Josef Říha	MUDr. František Stáně
1882	JUDr. Josef Říha	MUDr. František Stáně ** později Jan Macháček
1886	Vojtěch Moravec	MUDr. Václav Bach
1889	Vojtěch Moravec	Jan Vrba
1892	Jan Macháček	Václav Horák
1895	Jan Macháček	František Doskočil
1898	Jan Macháček	František Buriánek
1903	Jan Macháček	Otakar Adamec
1906	Jan Macháček	Otakar Adamec
1910	Jan Macháček	Otakar Adamec
1913	Jan Macháček	Josef Beneš

* Jan Breüer rezignoval na své místo, krátce po svém znovuzvolení starostou. Místo něj byl zvolen JUDr. Josef Říha.

** MUDr. František Stáně v polovině roku 1883 z místa prvního radního odešel, na jeho pozici nastoupil Jan Macháček.

Na první schůzi nového obecního zastupitelstva se volil starosta a obecní představenstvo pod dohledem starého vedení města. Nově zvolené obecní zastupitelstvo v Kutné Hoře se tak v roce 1880 sešlo za tímto účelem. Schůzi, na

¹⁹⁶ Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1909.

¹⁹⁷ Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1910.

¹⁹⁸ Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1913.

kteře se volil starosta a noví obecní radní, svolal a předsedal jí úřadující první radní MUDr. František Stáně.¹⁹⁹

U volby se sešly více jak $\frac{3}{4}$ všech členů zastupitelstva, podle počtu odevzdaných hlasovacích lístků, kterými se volilo, to bylo 35 lidí.²⁰⁰ Byl zde přítomen také zeměpanský komisař Červenka, vyslanec okresního hejtmánství, který fungoval jako kontrola řádného průběhu voleb.²⁰¹

Starostou byl zvolen znovu JUDr. Josef Říha. Potom následovalo volení samotných radních. MUDr. František Stáně, si vybral dva důvěrníky ze zastupitelstva, Gustava Rappe a Jana Beneše.²⁰² Jako další byl zvolen potřebnou nadpoloviční většinou první radní jako zástupce starosty opět MUDr. František Stáně.²⁰³ U volby druhého obecního staršího²⁰⁴ nebyla dosažena nadpoloviční většina a volilo se podruhé. Napodruhé byl zvolen JUDr. Antonín Auředníček.²⁰⁵ Celkem bylo zvoleno osm radních, z toho tři osoby (výše zmíněný JUDr. Auředníček, Václav Horák, Vojtěch Moravec) dosáhli nadpoloviční většiny až napodruhé a pět lidí bylo zvoleno napoprvé (MUDr. Stáně, Jan Macháček, MUDr. Václav Bach, Jan Oliva, Jan Beneš).²⁰⁶ V průběhu volení obecní rady odešel JUDr. Auředníček, který byl povoláním právník a musel se dostavit k soudu.²⁰⁷

Skutečnost, že tito členové zastupitelstva byli zvoleni do městské rady, vypovídá o tom, že všichni bydleli v Kutné Hoře, že žádný z nich nebyl povoláním veřejný učitel, duchovní či např. dvorský úředník a také, že členové nově zvolené rady spolu nebyli v blízkém příbuzenském vztahu.²⁰⁸ Po volbě starosta a obecní radní

¹⁹⁹ Pokud měl být zvolen starosta, přecházela pravomoc předsedání schůzi na jeho náměstka, viz *Zákon*, § 42 a § 33. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880 (3. března 1880).

²⁰⁰ *Zákon*, § 37. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880, (3. března 1880).

²⁰¹ *Zákon*, § 34. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880, (3. března 1880).

²⁰² *Zákon*, § 35.

²⁰³ Tamtéž, § 37. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880, (3. března 1880). Náměstek zastupoval starostu v době jeho nepřítomnosti, měl právo předsedat zastupitelstvu, zahajovat a ukončovat jednání, řídit ho a zjednávat pořádek v něm. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 47.

²⁰⁴ Každý obecní starší se volil zvlášť. *Zákon*, § 39. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880, (3. března 1880). KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 15.

²⁰⁵ Pokud by kandidáti v užší volbě (ke které docházelo pokud by ani napodruhé nebylo dosaženo nadpoloviční většiny hlasů) měli stejný počet hlasů, rozhodovalo se losováním. *Zákon*, § 38.

²⁰⁶ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880.

²⁰⁷ Tamtéž. Pokud některý člen nepřišel nebo odešel dříve a dostatečně to nezdůvodnil, zastupitelstvo mu uložilo peněžitou pokutu. *Zákon*, § 33.

²⁰⁸ Kandidát na obecního radního také nemohl být úředníkem veřejných fondů či zemským nebo státním úředníkem ve službě. Tamtéž, § 36.

slíbily prostřednictvím c. k. místodržitelského rady Julia Červenky věrnost a poslušnost císaři. Poté se všichni přítomní, do zápisu o volbě podepsali a schůze byla ukončena.²⁰⁹

3.6. Zasedání a schůze

Podle zákona z roku 1849 nemohlo být žádné sezení zastupitelstva tajné. Schůze se musely konat nejméně dvakrát ročně. V létě zastupitelé jednali o rozpočtu na další rok a v zimě se radili o rozpočtu za uplynulý rok. Na těchto schůzích se mohli usnášet i o jiných záležitostech.²¹⁰

Kromě toho se konaly mimořádné schůze v nutných případech. Taková schůze se svolávala na rozkaz okresního úřadu. Protokol o schůzi, který byl podepsán radními a jedním zastupitelem a zapisovatelem, se ukládal v archivu.²¹¹

Na schůze obecního představenstva neměla přístup veřejnost, tento orgán působil hlavně ve finanční sféře. Schvaloval výdaje, jednal o obecním rozpočtu a účtech. S představenstvem splýval obecní trestní senát. Tento senát tvořili starosta a dva radní a jednal o přestupcích zákona a nařízeních o místní policii.²¹²

Stejně jako v době platnosti Prozatímního obecního zřízení zůstala i v novém zákoně ustanovení o obecních působnostech: samostatné a přenesené.²¹³ Zastupitelé byli svoláváni písemně starostou nebo jeho náměstkem nejméně jednou za dva měsíce, minimálně tři dny před volbou. Zákon určoval, že kdyby nebylo tímto způsobem svoláno zastupitelstvo nebo všichni členové, tak by nebylo zasedání a učiněná usnesení platná.²¹⁴

Pro normální zasedání zastupitelstva bylo potřeba, aby se sešla nadpoloviční většina členů. Když se zastupitelé scházeli kvůli určení rozpočtu na další rok nebo k volbě např. obecních radních nebo z nějakého jiného důvodu, pro který bylo potřeba

²⁰⁹ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 24. *Zákon*, § 41. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880. (3. března 1880)

²¹⁰ *Prozatímní zákon*, § 101, § 102, § 103.

²¹¹ *Tamtéž*, § 104, § 105, § 106.

²¹² RAMEŠ, Václav. c.d., s. 182. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan. c.d., s. 302.

²¹³ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 28 a § 29. *Prozatímní zákon*, s. 1.

²¹⁴ Pokud nebyl zastupitel doma dosažen, pozvání bylo předáno buď někomu dospělému, kdo s ním žil nebo pokud šlo např. o virilistu tak jeho zástupci. Zastupitelstvo muselo být svoláno, když to požadovala nejméně 1/3 členů, nebo okresní hejtmanství, či okresní zastupitelstvo. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 42. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875, (8. června 1874).

potvrzení nadřízeného orgánu, tak se musely sejít nejméně 2/3 členů.²¹⁵ Když se nesešli, starosta svolával zastupitelstvo podruhé s upozorněním, že kdo by nepřišel mohl dostat peněžitou pokutu. Pokud se ani potom nesešel uspokojivý počet členů, starosta svolal zastupitelstvo na třetí pokus a ti, kdo přišli, se usnášeli bez ohledu na to, kolik jich bylo.²¹⁶ Předseda schůze hlasoval jen tehdy, když hlasování vycházelo nerozhodně a u příležitosti voleb, jmenování úředníků, sluhů a při propůjčování míst.²¹⁷

Sezení zastupitelstva byla veřejná, avšak návštěvníci schůze mohli pouze poslouchat jednání a nesměli je přerušovat.²¹⁸ Obecní zapisovatel psal o schůzích protokol, do kterého se podepisoval on, předseda a alespoň dva zastupitelé. Každý občan si mohl zápisy prohlédnout.²¹⁹

Na začátku sledovaného období byl do března 1863 zapisovatelem Antonín Brousek. Po něm se stal zapisovatelem Florián Miller, který na svém místě působil neuvěřitelných 30 let, tj. od roku 1863 do roku 1893. Když odešel do výslužby, na jeho místo nastoupil JUDr. František Vondrák, který rezignoval na konci roku 1904. V ten samý den, tj. 29. prosince, byl za nového obecního zapisovatele zvolen JUDr. Vojtěch Dolejš, který zde vydržel až do konce roku 1913.²²⁰

²¹⁵ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 43. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1881 - 1883 (2. srpna 1882).

²¹⁶ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 44. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880 (26. července 1880).

²¹⁷ Při těchto příležitostech se také mohlo hlasovat hlasovacími lístky. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 48. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1906 (6. června 1906).

²¹⁸ Sezení mohlo být tajné na návrh starosty nebo nejméně tří členů zastupitelstva, ale ne když se jednalo o účtech obce nebo o rozpočtu. KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 49. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1881 - 1883 (3. července 1882).

²¹⁹ KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení*, § 50. SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864 (3. září 1864).

4. MUDr. Josef Jaromír Štětka

4.1. Osobní údaje

MUDr. Josef Štětka se narodil 15. července 1808 v Litni u Prahy, jeho rodiče Martin a Alžběta zde měli v pronájmu pivovar.²²¹ Svá studia strávil v Praze, od roku 1817 studoval na farní škole u sv. Jindřicha, poté přešel na hlavní školu a nižší piaristické gymnázium. Dále studoval na akademickém gymnáziu filozofii. V lednu 1835 promoval na Karlově univerzitě a stal se lékařem. Otec mu zemřel ještě před dokončením jeho studií.²²²

Josef Štětka navštívil poprvé Kutnou Horu v únoru roku 1835. Původně se ve městě nechtěl zdržet, byl zde kvůli návštěvě Floriana Hocke, pozdějšího městského purkmistra, a jeho rodiny. V době pobytu vážně onemocněl Hockeho příbuzný a Štětkově se ho podařilo vyléčit. Tento čin nezůstal ve městě utajen, naopak se zpráva o mladém česky mluvícím lékaři brzy rozšířila. Obyvatelé si MUDr. Štětka velmi oblíbili a on nakonec v Kutné Hoře zůstal a provozoval zde svou lékařskou praxi.²²³

Společně se synem se přestěhovala také jeho matka, která s ním bydlela až do své smrti v roce 1866. V roce 1840 si Josef Štětka vzal dceru lékárníka Terezií Volfovou. Žili spolu až do roku 1866, kdy Terezie zemřela. Poté se už MUDr. Štětka podruhé neoženil. Spolu měli sedm dětí, z nichž dvě se nedožily dospělosti. Syn Jaroslav se stal knězem, Bohuslav a Vladimír se stali úředníky na železnici, Květoslav a Milada zemřeli v dětství, Boleslav se stal ředitelem banky v Chomutově a nejmladší Olga se provdala za úředníka na železnici.²²⁴

²²⁰ Tamtéž. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1893. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1904. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1913.

²²¹ VESELSKÝ, P. M. O životě a působení MUDr. Jos. Jar. Štietky. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel 1808 - 1878*. Kutná Hora, 1938, s. 5 - 17. (Dále jen O životě)

²²² Tamtéž. *Sto let veřejného knihovnictví v Kutné Hoře 1848 - 1948*. Kutná Hora 1949, s. 8 - 9. (zvl. otisk z věstníku "Krásné město", r. VII., 1948, č. 5). (Dále jen *Sto let*)

²²³ SIEGL, Jaromír. Chronologický přehled důležitých dat ze života a činnosti Dr. Jos. Jaromíra Štietky. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel 1808 - 1878*. Kutná Hora, 1938, s. 18 - 21. (Dále jen Chronologický přehled)

²²⁴ Tamtéž, s. 18 - 21.

V profesním životě se Josefu Štětкови dařilo. V roce 1842 se stal definitivně městským a soudním lékařem.²²⁵ Roku 1846 byl ustanoven Výbor pro zřízení městské nemocnice pro chudé, jejímž byl Josef Jaromír Štětka předsedou.²²⁶ V roce 1851 vznikla v Kutné Hoře provizorní nemocnice pro chudé v pronajatých prostorách nedaleko městského špitálu. MUDr. Štětka zde nemocné ošetřoval zadarmo.²²⁷

Městský špitál byl určen pro staré a bezbranné měšťany. Lékař do městského špitálu docházel a ordinoval, avšak systematická péče nebyla zajištěna.²²⁸ Do špitálu města se mohli uchýlit jen měšťané a vdovy po nich. Špitál sídlil na Pirknerově náměstí a spravovalo jej městské zastupitelstvo. Netrestaní měšťané zde dostali vše potřebné k přežití: jídlo, oblečení a teplo.²²⁹ Když bylo shromážděno dostatek peněz, začala se roku 1861 stavět pro nemocnici nová budova, která byla dokončena v roce 1868.²³⁰ Štětka zde byl do konce života primářem. Ředitelem nemocnice pro chudé se stal jeho kolega ze zastupitelstva MUDr. František Stáně.²³¹

4.2. Společenská činnost

Již v době studií se začal hlouběji zajímat o český jazyk, literaturu, skládání poezie, divadlo.²³² Pro své vlastenecké nadšení měl přátele také mezi českými buditeli, stýkal se např. s J. K. Tylem,²³³ K. H. Borovským,²³⁴ Václavem Hankou,²³⁵ J. E. Vocelem. Za posledně jmenovaného se dokonce provdala jeho sestra Barbora. Z Prahy se znal s Josefem Jungmannem a Františkem Palackým. Netrvalo dlouho a stal

²²⁵ *Sto let*, s. 9 - 10.

²²⁶ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 173.

²²⁷ Paměti MUDr. Josefa Jaromíra Štětky 1848 - 1860. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel*. Kutná Hora, 1938, s. 36 - 57. (Dále jen Paměti)

²²⁸ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 173 - 174.

²²⁹ *Tamtéž*, s. 205.

²³⁰ SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938. O životě, s. 5 - 17. Více o založení nemocnice: VOŽENÍLEK, Bohumil. Josef Jaromír Štietka, zakladatel kutnohorské nemocnice. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel*. Kutná Hora, 1938, s. 22 - 24. a JANOVSKEJ, Jiří. K oslavám MUDr. Josefa Jaromíra Štietky. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel*. Kutná Hora, 1938, s. 25 - 27.

²³¹ Chronologický přehled, s. 18 - 21.

²³² O životě, s. 5 - 17.

²³³ ČERVENÝ, Jaroslav. Kutná Hora před devadesáti lety. Básníku J. V. Pokornému-Pikulíkovi. In *Sociálně-demokratické Podvysocko*, roč. XII., 1932, č. 26, s. 2 - 3. ŠTROBL, Miroslav. 150 let ochotnického spolku Tyl v Kutné Hoře 1843 - 1993. In *Krásné město: časopis přátel Kutné Hory* 3, 1993, s. 8 - 12. (Dále 150 let)

²³⁴ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 179.

se literárně činným, svá díla vydával pod pseudonymem Jaromír Litněnský podle postavy, kterou hrál v divadle a podle svého rodiště.²³⁶

MUDr. Štětka se brzy zapojil do společenského, kulturního i politického dění v Kutné Hoře. Roku 1842 zorganizoval slavnost na počest kutnohorského malíře Petra Brandla. Finanční zisk ze slavnosti později využil pro realizaci své myšlenky postavit ve městě nemocnici pro chudé.²³⁷

V roce 1843 seskupil divadelní ochotnický spolek, v němž byl ředitelem, autorem některých her (např. *Ďáblův podíl*, *Zádumčivec*, *Svatba při lucernách*) i hercem.²³⁸ Spolek peníze vydělané hraním přidával na různé dobročinné účely, mimo jiné i na městskou nemocnici pro chudé.²³⁹ V divadle hrál až do roku 1863 a celkem účinkoval v 34 divadelních hrách. Pro podporu češtiny založil v roce 1843 veřejnou knihovnu, kterou se svými spolupracovníky (např. učitelem, spisovatelem, skladatelem a vlastencem Petrem Miloslavem Veselským) úspěšně rozšiřoval až na počet cca 1000 svazků. Magistrát však povolil otevřít městskou knihovnu veřejnosti kvůli cenзуře až v roce 1848.²⁴⁰

MUDr. Štětka předsedal mnoha spolkům ve městě nebo byl alespoň jejich členem. Například předsedal Umělecko-životnostenské besedě *Vesna*, založil a předsedal Sboru Havlíčkova divadla (později nazývaný Sbor Tylova divadla), byl členem archeologického sboru *Vocel*.²⁴¹ Byl také v ostrostřeleckém sboru, který ale v roce 1843 pro neshody s ostatními členy opustil.²⁴² Za svou společensky prospěšnou práci byl jmenován v roce 1844 čestným měšťanem Kutné Hory.²⁴³

²³⁵ Tamtéž, s. 172.

²³⁶ O životě, s. 5 - 17.

²³⁷ SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938.

²³⁸ Část divadelní hry od J. J. Štětky je k nahlédnutí na konci práce, příloha č. 10, 11.

²³⁹ SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938. O životě, s. 5 - 17. Paměti, s. 36 - 57.

²⁴⁰ SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938. Paměti, s. 36 - 57. *Sto let*, s. 16. Chronologický přehled, s. 18 - 21.

²⁴¹ Tamtéž. Dále: 150 let, s. 8. Umělecko-životnostenská beseda *Vesna* se zabývala budováním knihovny, vystavováním starožitností, měla vlastenecké zájmy. Archeologický sbor *Vocel* se soustřeďoval na kutnohorské památky a na jejich obnovu (např. chrám sv. Barbory) a záchranu horního archivu viz. ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 180, 194. Sbor Havlíčkova divadla se snažil o to aby město mělo vlastní divadlo viz. SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938.

²⁴² O životě, s. 5 - 17.

²⁴³ Tamtéž. Paměti, s. 36 - 57. Fotografie Josefa J. Štětky je k nahlédnutí na konci práce, příloha č. 12.

Roku 1852 založil v Kutné Hoře dvoutrídni reálnou školu. Škola byla o dva roky později rozšířena na trojtřídní a v roce 1857 se z ní stala vyšší reálná škola. V zimě 1856 – 1857 byla podporována ochotnickým divadelním spolkem.²⁴⁴

4.3. Politická činnost

V revolučním roce 1848 založil MUDr. Josef Štětka společenství, z něhož se vyvinulo politické uskupení vlastenců Slovánská lípa, která požadovala obnovu základních ústavních myšlenek, rovnocennost českého a německého jazyka, podporu slovanské vzájemnosti, českého průmyslu.²⁴⁵

V tomtéž roce se zúčastnil zápisu do národní gardy.²⁴⁶ Tyto jednotky se skládaly z ozbrojených měšťanů a dohlížely ve dne i v noci na pořádek a klid ve městě.²⁴⁷ Už tehdy se stal členem městské správní rady. V roce 1850 se stal prvním radním, a v představenstvu působil v oblasti školství. Jako referent školního odboru zajišťoval např. finanční prostředky na školní pomůcky, shromažďoval finance na založení školy.²⁴⁸

V letech 1852 - 1854 byl kvůli kontaktům s K. H. Borovským²⁴⁹ a působení ve Slovánské lípě, která tehdy už neexistovala, pod policejním dohledem iniciovaným okresním hejtmanstvím. Spolek byl brzy rozpuštěn, ale to neodradilo dr. Štětka, aby nezaložil nový, a to Měšťanskou besedu v roce 1849, který měl požadavky obdobné jako Slovánská lípa.²⁵⁰ Přitom psal sociálně zaměřené články do časopisu Květy, do Večerních listů, do Hory Kutné, almanachu "Horník" (např. z roku 1844 Stručný

²⁴⁴ SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938. Tamtéž, inv. č. 85, kart. 2, nekrolog dr. Štětky od F. A. Slavíka - přepis ze Světozoru 12/1878, č. 28, 1878.

²⁴⁵ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 178.

²⁴⁶ Chronologický přehled, s. 18 - 21.

²⁴⁷ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 176.

²⁴⁸ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1850 - 1860. O životě, s. 5 - 17. SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 89, kart. 2, základní životopisná data dr. Štětky - autor J. Siegl, b. d. SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1850 - 1860 (6. 4. 1851). Tamtéž, (3. 8. 1851).

²⁴⁹ Chronologický přehled, s. 18 - 21.

²⁵⁰ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 178.

přehled dějin Kutnohorských - v němž mimo jiné uvažuje nad založením reálné školy) a divadelní hry.²⁵¹

V roce 1861 se MUDr. Štětka opět stal prvním radním a zemským poslancem. Roku 1862 byl zvolen do okresního zastupitelstva.²⁵² V roce 1864 byl zvolen za purkmistra města a odešel z místa ředitele ochotnického divadla, na kterém působil od jeho založení v roce 1843.²⁵³ Jako purkmistr se spolu s ostatními členy obecní správy vedle svých úředních povinností daných zákonem zabýval a vyjadřoval také k smlouvám o stavebních pracích při obecním majetku, navrhoval řešení žádostí např. o pozemky v obci, povoloval finance pro zřízení kostela, na jeho návrh se určitý bod jednání mohl odročit, určoval, jaké platit daně např. ze psů, připomínal obecním zaměstnancům jejich povinnosti, navrhoval udělení čestného měšťanství. Za pruskorakouské války v roce 1866 ubránil obec a majetek obyvatel a zasloužil se tak o to, že město nebylo výrazněji poškozeno vojenskými rekvizicemi,²⁵⁴ za což mu zastupitelé, radní, tak i celé město děkovalo v novinách. V roce 1867 byl znovu zvolen za purkmistra města, ale nezůstal v úřadě až do konce volebního období. Důvodem patrně byly stížnosti měšťanů v roce 1869 kvůli správě městského účetnictví.²⁵⁵

Nadále však zasedal na schůzích zastupitelstva.²⁵⁶ Není zcela jisté, že z místa purkmistra odešel pouze kvůli neshodám v obecních financích, protože v tom samém

²⁵¹ SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938.

²⁵² SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1861. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864. SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938. Chronologický přehled, s. 18 - 21.

²⁵³ SOKA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864. SIEGL, Jaromír. Chronologický přehled, s. 18. SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 87, kart. 2, životopis dr. Štětky od P. M. Veselského, 1883.

²⁵⁴ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864, 1865 - 1870 (10. 9. 1864 a 8. 3. 1865). Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870, (29. 3. 1865). Tamtéž, (12. 7. 1865). Tamtéž, (25. 10. 1865). Tamtéž, (31. 12. 1865). SOKA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, které se týkají života a působení J. J. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938. Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870.

²⁵⁵ Tamtéž, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 86, kart. 2, poděkování městské rady dr. Štětkoví za postoje v roce 1866 a vzpomínka na něj (přepis z Koruny české 10/1881, č. 29), 1881. Bohužel samotnou stížnost se nepodařilo v zápisech objevit. Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870 (3. června 1869). Část zápisu schůze městského zastupitelstva s rezignací MUDr. Štětky na místo starosty je k nahlédnutí na konci práce, příloha č. 13.

²⁵⁶ Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875.

roce vedl tzv. tábor lidu, konaný v Malíně.²⁵⁷ Tábor lidu v roce 1869 řešil otázky náboženské víry, jazyka bohoslužeb, vyučování náboženství, atd.²⁵⁸ Z obecního zastupitelstva odešel na počátku 70. let.²⁵⁹

V roce 1873 byl MUDr. Josef Štětka zvolený okresním starostou. V červenci 1874 byl znovu zvolen na funkci zemského poslance.²⁶⁰ Na jaře 1878 MUDr. Štětka onemocněl a zemřel 10. dubna 1878.²⁶¹ Byl pohřben v Kutné Hoře na hřbitově u Panny Marie na Náměti.²⁶² Na jeho památku byla 19. srpna 1878 zasazena pamětní deska do zdi nemocnice.²⁶³

²⁵⁷ Tábor lidu bylo shromáždění velkého množství lidí pod širým nebem a byl to prostředek, kterým se spolky snažili prosadit ve vyšší politice. Úřady je obvykle zakazovaly, přesto se některé konaly, např. v roce 1868. O životě, s. 5 - 17. ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 182.

²⁵⁸ SOkA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., 1869, inv. č. 80, kart. 2, pozvání dr. Štětky jménem pořadatelů na tábor lidu, plánovaný na 26. 9. 1869 v Malíně.

²⁵⁹ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875.

²⁶⁰ Chronologický přehled, s. 18 - 21.

²⁶¹ O životě, s. 5 - 17.

²⁶² Jeho ostatky byly později přemístěny na hřbitov Všech svatých. DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Praha, 2004, s. 313. ISBN 80-7340-035-9.

²⁶³ O životě, s. 5 - 17.

5. MUDr. František Stáně

5.1. Osobní údaje

MUDr. František Stáně se narodil 21. srpna 1814 ve Strakonících, kde byl jeho otec soukeníkem. Pocházel z nezámožné rodiny z devíti dětí, proto si musel František na studium vydělávat sám. Vystudoval gymnázium v Písku a pak rok žil ve strahovském premonstrátském klášteře. Odsud odešel studovat medicínu do Prahy. Studium ukončil v roce 1840, kdy se stal lékařem.²⁶⁴

Do Kutné Hory se přestěhoval v roce 1841, a zde se v srpnu 1842 oženil s Marií Harrerovou z Týnce nad Labem. Měli spolu dvě děti, Kamilu a Emila. Na konci roku 1891 František Stáně ovdověl, svou manželku přežil o šest let, zemřel 4. května 1897. Byl pohřben vedle své ženy na hřbitově Všech svatých v Kutné Hoře.²⁶⁵

Jako osobní koníček stojí za zmínku jeho zájem o bource morušové. Byl zvolen předsedou spolku podporujících jejich chov v Čechách a pěstoval moruše. Předsedal několika spolkům, např. archeologickému sboru Vocel²⁶⁶ nebo Pěveckému spolku. Založil kutnohorskou pobočku Sokola. V roce 1894 mu nechali kolegové a přátelé vytvořit bustu od sochaře Jiřího Strachovského z Kutné Hory,²⁶⁷ kterého MUDr. Stáně podporoval, když studoval v Mnichově. Tato busta mu byla předána na jeho svátek 4. října 1894.²⁶⁸

²⁶⁴ SOkA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d. ČERVENÝ, Jaroslav. Zápas o novou Kutnou Horu 1878 - 1889. In *Sociálně- demokratické Podvysocko*, roč. 14, 1934, č. 23, s. 2.

²⁶⁵ SOkA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894. ČERVENÝ, Jaroslav. Zápas o novou Kutnou Horu 1878 - 1889. In *Sociálně- demokratické Podvysocko*, roč. 14, 1934, č. 23, s. 2. SOkA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 22, fasc. 1, dva novinové výstřižky o úmrtí manželky Marie, 1891. Tamtéž, Stáně František, MUDr., inv. č. 20, fasc. 1, nekrolog, 1897. Tamtéž, Stáně František, MUDr., inv. č. 8, fasc. 1, 2 životopisy Františka Stáněho, b. d. Fotografie Františka Stáněho je k nahlédnutí na konci práce, příloha č. 14.

²⁶⁶ SOkA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 8, fasc. 1, 2 životopisy Františka Stáněho, b. d.

²⁶⁷ Tamtéž, inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894.

5.2. Lékařská činnost

MUDr. František Stáně prokázal své sociální cítění hned po příchodu do Kutné Hory, když zdarma operoval pacienta s nemocnou nohou, který mu nemohl zaplatit. Tehdejší městský lékař byl pro chudší vrstvy příliš drahý.²⁶⁹ MUDr. Stáně i nadále zdarma léčil chudé obyvatele města, což ho ostatně spojovalo s MUDr. Štětkou. Od konce roku 1841 se stal na vlastní žádost lékařem v tabákové továrně v Sedleci u Kutné Hory a v roce 1842 se stal lékařem horníků.²⁷⁰

Společně s MUDr. Štětkou také sdílel myšlenku na vybudování nemocnice pro chudé. Na podporu postavení nemocnice hrál od roku 1843 s MUDr. Štětkou v ochotnickém divadle, jehož výnos šel i na nemocnici. Nemocnice pro chudé byla dobudována v roce 1868, o její založení se zasloužili oba jmenovaní muži rovným dílem. MUDr. Stáně se zde stal ředitelem.²⁷¹

Mezi jeho přátele patřily významné české osobnosti, jako byly: František Palacký, J. K. Tyl, V. V. Tomek, nebo K. H. Borovský, který byl také jeho pacientem.²⁷² Po smrti MUDr. Josefa Štětky navrhl zasazení pamětní desky na jeho počest v budově nemocnice. Deska, vyrobená v Praze, byla odhalena 19. srpna 1878 a MUDr. Stáně měl při té příležitosti slavnostní proslov.²⁷³

MUDr. František Stáně se v roce 1847 aktivně zapojil do boje proti bídě, která se rozmohla po neúrodě brambor a několik týdnů rozděloval jídlo mezi chudé rodiny. I nadále se podílel na akcích pro potřebné, v roce 1848 poslal armádě bojující v Itálii, po celém okrese sesbíraný zdravotnický materiál. Chtěl odjet na italskou frontu jako vojenský lékař, ale nebyl uvolněn ze svého místa lékaře v kutnohorské tabákové továrně. Alespoň se nechal dosadit na místo hlavního lékaře ve vojenské nemocnici v Kutné Hoře, aby zdejší čtyři lékaři mohli odjet. V roce 1849 se sám staral a ošetřoval nemocné z boje u Komárna. V roce 1866 ve spolupráci s MUDr. Josefem

²⁶⁸ Tamtéž, inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d. Tamtéž, fasc. 1, inv. č. 19, dva novinové výstřižky - 50. let působení v Kutné Hoře a jeho 80. narozeniny, 1892 - 1894.

²⁶⁹ Tamtéž, inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d.

²⁷⁰ ČERVENÝ, Jaroslav. Zápas o novou Kutnou Horu 1878 - 1889. In *Sociálně- demokratické Podvysocko*, roč. 14, 1934, č. 23, s. 2.

²⁷¹ Tamtéž. SOkA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 8, fasc. 1, dva životopisy dr. Stáněho, b. d.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ ČERVENÝ, Jaroslav. Zápas o novou Kutnou Horu 1878 - 1889. In *Sociálně- demokratické Podvysocko*, roč. 14, 1934, č. 23, s. 2.

Štětka zřídil v Kutné Hoře polní nemocnici a pomáhal při zřizování velké vojenské nemocnice.²⁷⁴

5.3. Politická činnost

Od roku 1850 zasedal MUDr. František Stáně v obecním zastupitelstvu Kutné Hory. V roce 1856 byl v Kutné Hoře za své veřejně prospěšné činy prohlášen čestným měšťanem.²⁷⁵ V roce 1863 odmítl kandidovat do zemského sněmu,²⁷⁶ protože byl zřejmě spokojený se svým působením v obecní samosprávě a nechtěl, aby ho přijetí mandátu do zemského sněmu zaměstnávalo na úkor jeho práce lékaře. V roce 1866 za svůj velký podíl při obraně města proti pruským vojákům dostal vyznamenání za zásluhy v podobě zlatého kříže s korunou. V roce 1874 byl povýšen na rytíře. Během svého života dostal mnoho pochvalných dekretů.²⁷⁷

MUDr. Stáně byl členem Ostrostřeleckého sboru, od roku 1862 do roku 1869 stál v jeho čele jako ředitel a jako první v něm nastolil české velení. Ostrostřelecký sbor byla ozbrojená skupina měšťanů, působící ve městě už od středověku. Tehdy měl obranný účel, ale postupně začal přebírat i společenskou a zábavnou funkci. Ve sledovaném období společenská funkce převládala. Ostrostřelci měli svou uniformu, ve které se představovali na přehlídkách. Jejich hudební soubor se objevoval na slavnostech jiných spolků.²⁷⁸

²⁷⁴ SOKA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d. Komárno na začátku roku 1849 bylo jako poslední město na Slovensku obsazeno maďarskými revolucionáři. Podařilo se je přemoci až v září téhož roku. [cit.:18-02-2010]. URL: <http://www.komarno.sk/historia_229.html>. Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM, díl XIV., s. 613 - 614. SOKA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d.

²⁷⁵ Tamtéž, inv. č. 16, fasc. 1, čl. K 80letým narozeninám MUDra. Františka rytíře Stáně, Kurýr, 1894.

²⁷⁶ Tamtéž, inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894.

²⁷⁷ Tamtéž, inv. č. 8, fasc. 1, 2 životopisy Františka Stáněho, b. d. Tamtéž, inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894. Tamtéž, inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d..

²⁷⁸ ČERVENÝ, Jaroslav. Zápas o novou Kutnou Horu 1878 - 1889. In: *Sociálně demokratické Podvysocko*, roč. 14, 1934, č. 23. ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTLOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 181. Tamtéž, s. 160.

Od roku 1879 společně s arciděkanem Vorlíčkem pořádal sbírku na rekonstrukci Mariánského morového sloupu stojící na Zelném trhu. Podařilo se shromáždit celkem 1300 zl. a tuto památku v Kutné Hoře v roce 1883 opravit.²⁷⁹

MUDr. Stáně se, jako hlava archeologického sboru, snažil o zachování významných kutnohorských stavebních památek, např. Vlašského dvora. Přímo spolupracoval na obnově chrámu sv. Barbory.²⁸⁰

V obecní správě se věnoval především oblasti školství. V roce 1857 dal vybavit kabinety místní reálné školy. Dotoval dívčí klášterní školu ve městě a inicioval a financoval stavbu nové školní budovy.²⁸¹ V roce 1869 se stal okresním školním dozorcem. Založil nadaci na finanční podporu studentů z Kutné Hory studujících v Praze. Zařídil, aby do té doby městská reálná škola byla spravována státem.²⁸²

Jako městský radní např. připomínal školnímu výboru jeho finanční závazky, řešil záležitosti placení školného, dohlížel na školní fond, měl přístup ke školní docházce žáků.²⁸³ V městské radě zasedal do roku 1883. V zastupitelstvu zůstal do roku 1894.²⁸⁴

V roce 1855 založil a byl předsedou spolku Kasino, od roku 1874 Měšťanské Besedy, čtenářského spolku, ve kterém postupně zavedl zápisy v češtině, a jeho působením spolek postupně přestal odebírat protičesky naladěné noviny.²⁸⁵ V druhé polovině 19. století působily ve městě dvě organizace, z nichž jedna byla vlastenecky zaměřena a druhé bylo v podstatě jedno, co s českým národem bude. Obě skupiny byly věrné císaři a oběma šlo o dobro města. Druhá část obyvatel proto byla ochotná upřednostňovat němčinu, pokud to zajistilo prosperitu Kutné Hory.²⁸⁶

²⁷⁹ SOKA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 8, fasc. 1, 2 životopisy F. Stáněho, b. d. Tamtéž, inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894. Tamtéž, inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d.

²⁸⁰ Tamtéž, inv. č. 8, fasc. 1, 2 životopisy F. Stáněho, b. d.

²⁸¹ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870, 1871 - 1875. Tamtéž, Stáně František, MUDr., inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d.

²⁸² Tamtéž. SOKA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 8, fasc. 1, 2 životopisy F. Stáněho, b. d. Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875. Tamtéž, Stáně František, MUDr., inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d.

²⁸³ Tamtéž, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městské rady 1867 (27. 8. 1867). Tamtéž, Protokoly o zasedání městské rady 1869 (27. 4. 1869). Tamtéž, (18. 5. 1869). Tamtéž, (1. 6. 1869).

²⁸⁴ Tamtéž, Protokoly o zasedání městské rady 1883. Tamtéž, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1894.

²⁸⁵ Blíže o činnostech spolků: Tamtéž, Stáně František, MUDr., inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d. Tamtéž, inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894. ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 179 - 180. SOKA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 8., fasc. 1, 2 životopisy F. Stáněho, b. d. Tamtéž, inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894.

²⁸⁶ ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. c.d., s. 179.

Už po příchodu do města se MUDr. František Stáně stal členem horního kutacího spolku. Když shromáždil dostatek financí, a aby chránil doly před zájemci z Anglie a z Německa, koupil v roce 1871 některé bývalé horní pozemky. V roce 1873 se stát rozhodl oživit zde důlní činnost. Proto se rozhodl po předchozí dohodě, MUDr. Stáně státu pozemky darovat, avšak dolování zůstalo bez výsledku.²⁸⁷

²⁸⁷ ČERVENÝ, Jaroslav. Kutná Hora před devadesáti lety. Básníku J. V. Pokornému-Pikulíkovi. In *Sociálně-demokratické Podvysocko*, roč. XII., 1932, č. 26, s. 2 - 3. SOKA Kutná Hora, Stáně František, MUDr., inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu *Volné slovo*, 1894. Tamtéž, inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d. Více o dolování v Kutné Hoře také: KUČA, Karel. c.d., s. 297 - 298.

Závěr

V této práci se snažím přiblížit stav městské samosprávy na přelomu 19. a 20. století, s bližším zaměřením na město Kutná Hora. Jako hraniční data své práce jsem určila roky 1861 a 1913. Počátek daného období je dán vydáním tzv. únorové ústavy, na jejímž základě se udály změny nejen na poli samosprávy. Rok 1913, konec zkoumaného období, je určen jako poslední předválečný rok, jelikož první světová válka přinesla dalekosáhlé změny a zmatek, což se odrazilo také v samosprávě.

Práce je dělena do pěti kapitol. Úvodní kapitoly se zabývají všeobecným přehledem o správním dění v 19. století, který předcházela mnou sledované době. V další kapitole jsem přiblížila všeobecné osudy Kutné Hory od středověku až do poloviny 19. století. K těmto kapitolám mi byly hlavními informačními zdroji publikace Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost od Zdeňky Hledíkové, Jana Janáka a Jana Dobeše, dále Kutná Hora od autorského kolektivu vedeného Helenou Štroblovou a Blankou Altovou, Průvodce po archivních fondech a sbírkách od Lubomíra Vaňka a Marie Kapavíkové, Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM a v neposlední řadě Prozatímní zákon obecní z roku 1849, které mi umožnily vytvořit si potřebný přehled.

Kutná Hora již neměla ve sledovaném období, na rozdíl od středověku, celostátní význam, přestože si podržela statut královského horního města. Dolování stříbra zde již neprobíhalo ani nebylo úspěšně obnoveno. Přesto se objevily v 70. letech 19. století některé snahy, v nichž byl zapojen i MUDr. František Stáně, který se snažil obnovit horní činnost ve městě a navrátit mu dřívější význam.

V další kapitole o samosprávě Kutné Hory jsem využila především pramenných materiálů, konkrétně zápisů a protokolů z městského zastupitelstva a rady, protokolů o volbách, hlasovacích seznamů a dobových zákoníků. Kromě dobových zákoníků, které platily pro celou zemi, jsou tyto prameny především úřední, institucionální povahy a představují spíše strohé záznamy o úředním dění ve městě a statistická data.

Celkově jsem se zaměřovala na volby do městského zastupitelstva a povinnosti obecních orgánů, které jsem porovnávala v různých dobách. Snažila jsem se soustředit na rozdíl mezi volbami, které proběhly v roce 1861, a těmi následujícími. Hlavní rozdíl tkvěl v zákonech, ze kterých vycházely. V roce 1861 byly volby

pořádány podle prozatímního zákona z roku 1849. Tehdy byla již vydána tzv. únorová ústava, z níž od roku 1862 začaly vycházet nové předpisy o městské samosprávě, ty však vešly pro mnou sledované území v platnost až v roce 1864. Stanovovaly také například pravidla pro volbu obecního starosty a radních, sankce za porušení pravidel, komu se obecní představitelé zodpovídali a naopak, koho měli na starosti. V Kutné Hoře se podle předpisů z roku 1864 volilo v tom samém roce a dále v letech 1867, 1869, 1870, 1873, 1877, 1880, 1882, 1883, 1884, 1886, 1887, 1889, 1892, 1895, 1898, 1903, 1906, 1910, 1913. Ne vždy byly termíny voleb pravidelné, ne v každém z uvedených let se volilo jak obecní zastupitelstvo s obecní radou, tak i starosta. Nepravidelnost voleb způsobilo např. předčasné odstoupení starosty před koncem volebního období.

Rozdíly mezi volbami 1861 a všemi následujícími v Kutné Hoře byly v počtech zastupitelů, kteří byli voleni, v počtech voličů ve volebních sborech, v dobách odvolání a vyvěšení termínů voleb. Kromě počtu volených obecních zastupitelů se počty voličů a lhůty zkrátily. Dále byl rozdíl v tom, kdo mohl volit. Možnost politicky se realizovat se omezovala totiž pouze na část obyvatelstva. Toto přímé volební právo bylo omezeno domovským právem a majetkovým cenzem a také pohlavím a věkem. Kutná Hora patřila k větším městům a volilo zde přes tisíc voličů.

V posledních dvou kapitolách o dvou významných osobnostech města, tj. MUDr. Josefu Jaromíru Štětкови a MUDr. Františku Stánovi jsem využila nejen již uvedených městských knih a literatury, ale hlavně také jejich osobních fondů a pracovala jsem s články v novinách, časopisech, sbornících, které se oběma i jejich činnostmi zabývali, dále pak s životopisy a jejich pozůstalostí. Oba jmenovaní působili v městské samosprávě. MUDr. Štětka zde začal působit již od roku 1848, ještě před vydáním Prozatímního obecního zákona a MUDr. Stáně od roku 1850. Od roku 1864 do roku 1869 se MUDr. Josef Jaromír Štětka ocitl na pozici starosty a MUDr. František Stáně v letech 1856 - 1883 byl činný jako městský radní. I po odchodu z významných funkcí oba dál příznivě působili v obecním zastupitelstvu.

Oba se zasloužili o postavení nemocnice pro chudé, se kterou do jisté míry spojili svůj profesní lékařský život. Již roku 1846 byl ustanoven Výbor pro zřízení městské nemocnice, jehož byl Josef Jaromír Štětka předsedou a MUDr. František Stáně členem. Ústav se začal stavět v roce 1861 a v roce 1868 byl otevřen. MUDr. Josef Jaromír Štětka zde působil jako primář, MUDr. František Stáně jako ředitel. Oba muži měli silné sociální cítění a chudé obyvatele města léčili zdarma.

V samosprávě měli na starost oblast školství a vzdělání, zde se zasloužili o mnohé pokroky ve vybavenosti škol. MUDr. Štětka nechal v roce 1852 založit v Kutné Hoře dvoutřídní reálnou školu. Škola byla o dva roky později rozšířena na trojtřídní a v roce 1857 se z ní stala vyšší reálná škola. MUDr. Stáně dal v roce 1857 vybavit kabinety této školy. Dotoval dívčí klášterní školu ve městě a inicioval a financoval stavbu nové školní budovy. Vytvořil peněžní základ na podporu studentů z Kutné Hory, žijících a studujících v Praze, zajímal se o osud kutnohorských památek.

MUDr. Štětka založil ve městě ochotnické divadlo na podporu českého jazyka, kde byl ředitelem, autorem her i hercem. Také psal články do místních novin.

Jedním z nejdůležitějších momentů v historii Kutné Hory byla bezpochyby chvíle, kdy se stala samosprávným městem. I když už měla za sebou dobu své největší slávy, více skupin obyvatel než dříve si mohlo nyní a po celou sledovanou dobu, za splnění určitých podmínek, svobodně volit městské zastupitelstvo a také tohoto práva hojně využívalo, jak dosvědčují archivní prameny. Mezi osobami, které mohly volit, se vyskytovaly ve sledovaném období také ženy. Ty se sice mohly účastnit voleb obecního zastupitelstva pouze zprostředkovaně, přes plnomocníka, nicméně to byl v této oblasti nesporný posun kupředu.

I v Kutné Hoře byly občas porušovány volební předpisy, proti čemuž se obyvatelé ohrazovali a obecní představitelé a jejich nadřízení se poté museli snažit v odůvodněných případech napravit chyby. Už to, že muselo být něco v souvislosti s volbami opravováno a určitý stín podezření, že vady ve volebním procesu nebyly náhodné, měly za možný následek částečnou ztrátu důvěry voličů. Na druhou stranu se ale některé zvolené osoby prostřednictvím toho, že se nyní účastnily správy města, často chopily a využily příležitosti, díky které mohly více pomáhat zlepšit životní podmínky obyvatelstva.

Práce otevírá mnohé další otázky, které by mohly být tématem pro další badatele. Námětem na odbornou studii by mohla být otázka žen a jejich volebního práva do městských orgánů. Zajímavou příležitostí ke studiu by mohl poskytovat rozvoj divadla či osudy nemocnice v Kutné Hoře. Dalším tématem by mohl být vývoj samosprávy za první světové války a po ní.

Seznam použitých pramenů a literatury

Použité prameny

Archivní prameny

Státní okresní archiv Kutná Hora (dále SOkA Kutná Hora), Archiv města Kutná Hora,

- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1861 - 1864
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1871 - 1875
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1881 - 1883
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1884 - 1885
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1886 - 1887
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1888 - 1890
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1891
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1892
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1893
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1894
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1895
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1896
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1897
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1898
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1899
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1900
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1901
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1902
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1903
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1904
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1905
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1906
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1907

- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1908
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1909
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1910
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1911
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1912
- Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1913
- Protokoly o zasedání městské rady 1850 - 1860
- Protokoly o zasedání městské rady 1861
- Protokoly o zasedání městské rady 1862
- Protokoly o zasedání městské rady 1863
- Protokoly o zasedání městské rady 1864
- Protokoly o zasedání městské rady 1865
- Protokoly o zasedání městské rady 1866
- Protokoly o zasedání městské rady 1867
- Protokoly o zasedání městské rady 1868
- Protokoly o zasedání městské rady 1869
- Protokoly o zasedání městské rady 1870
- Protokoly o zasedání městské rady 1873
- Protokoly o zasedání městské rady 1874
- Protokoly o zasedání městské rady 1877
- Protokoly o zasedání městské rady 1883
- Protokoly o zasedání městské rady 1892
- Protokoly o zasedání městské rady 1900
- Volby 1861
- Volby 1864
- Volby 1867
- Volby 1870
- Volby 1892

SOkA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora,

- inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

SOkA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr.,

- inv. č. 92, kart. 2, novinové výstřižky, týkající se života a působení dr. Štětky v Kutné Hoře, 1850 - 1938.
- inv. č. 80, kart. 2, pozvání dr. Štětky jménem pořadatelů na tábor lidu v Malíně, 1869.
- inv. č. 85, kart. 2, nekrolog dr. Štětky od F. A. Slavíka - přepis ze Světozoru 12/1878, č. 28, 1878.
- inv. č. 86, kart. 2, poděkování městské rady purkmistru Štětkovi za postoje v roce 1866 a vzpomínka na zemřelého dr. Štětka - přepis z Koruny české 10/1881, č. 29, 1881.
- inv. č. 87, kart. 2, životopis dr. Štětky od P. M. Veselského, 1883.
- inv. č. 88, kart. 2, čl. J. Zacha "Dr. J. J. Štětka - původce reálných škol v Kutné Hoře", 1883, b. d.
- inv. č. 89, kart. 2, základní životopisná data dr. Štětky - autor J. Siegl, b. d.
- inv. č. 90, kart. 2, pozvání na Štětkův večer - akademii, 1883.
- inv. č. 53, kart. 1, lyrické, dramatické a epické básně, 1825 - 1827.
- inv. č. 63, kart. 2, komická opera "Svatba při lucernách" - překlad z francouzštiny, b. d.

SOkA Kutná Hora, Stáně František, MUDr.,

- inv. č. 2, fasc. 1, autobiografie, b. d.
- inv. č. 13, fasc. 1, osmdesátileté narozeniny MUDr. Františka rytíře Stáně - článek z časopisu Volné slovo, 1894.
- inv. č. 22, fasc. 1, dva novinové výstřižky o úmrtí manželky Marie, 1891.
- inv. č. 20, fasc. 1, nekrolog, 1897.
- inv. č. 8, fasc. 1, dva životopisy dr. Stáněho, b. d.
- inv. č. 19, fasc. 1, dva novinové výstřižky - 50. let působení dr. Stáněho v Kutné Hoře a jeho 80. narozeniny, 1892 - 1894.
- inv. č. 16, fasc. 1, "K 80letým narozeninám MUDra. Františka rytíře Stáně" - čl. z obrazové části časopisu Kurýr (s fotografií dr. Stáněho), 1894.
- inv. č. 14, fasc. 1, "Čestný večer dr. Stáně" - čl. z časopisu Vesna Kutnohorská, 1894.

- inv. č. 15, fasc. 1, "MUDr. František rytíř Stáně" - čl. z časopisu Světozor (s fotografií dr. Stáněho), 1894.
- inv. č. 6, fasc. 1, dvě fotografie dr. Stáněho z pozdějších let, b. d.
- inv. č. 9, fasc. 1, "MUDr. František Stáně" - čl. z Kutnohorských listů k 50. výročí působení ve městě, 1890.
- inv. č. 17, fasc. 1, proslov na slavnostním večeru divadelních ochotníků k poctě dr. Stáně (autor Emanuel Züngel), 1892.

Tištěné prameny

Prozatimní zákon obecní. 1849. 170/1849 RGB.

Zákon daný dne 16. dubna 1864, pro království České, jímžto se vydává zřízení obecní a řád volení v obcích, Zákon daný dne 5. března 1862, jímžto se vyměřují základní pravidla, dle nichž se mají uspořádati záležitosti obecní, Zákon daný dne 3. prosince 1863, jímžto se pořádají záležitosti domovské: s abecedním ukazovatelem. Praha, 1869.

PODOLÁK, Josef. *Zřízení obecní a řád volební v obcích.* Pardubice, 1900.

PROŠEK, Josef. *Řád volení v obcích království Českého: podrobný výklad pro praktickou potřebu s příklady a rozhodnutími c. k. správního soudního dvoru až na dobu nejnovější. 2. vydání. [Kostelec nad Orlicí?], 1908.*

Použitá literatura

BISINGEROVÁ, Marie. Správa města Kutné Hory v 15. a 16. století a instituce městských písařů (Shrnutí dosavadních poznatků). In *Philosophica et Historica* 1, AUC, 1992, s. 47 – 52. ISSN 0567-8293.

ČERVENÝ, Jaroslav. Kutná Hora před devadesáti lety. Básníku J. V. Pokornému-Pikulíkovi. In *Sociálně-demokratické Podvysocko*, roč. XII., 1932, č. 26, s. 2 - 3.

ČERVENÝ, Jaroslav. Zápas o novou Kutnou Horu 1878 - 1889. In *Sociálně-demokratické Podvysocko*, roč. 14, 1934, č. 23, s. 2.

DUDÁK, Vladislav. *Kutnohorský poutník aneb Kutnou Horou ze všech stran*. Praha, 2004. ISBN 80-7340-035-9.

FASORA, Lukáš - KLADIWA, Pavel. Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 - 1918: Koncept a dílčí výsledky výzkumu. In *Český časopis historický* 102, 2004, č. 4, s. 796 - 827. ISSN 0862-6111.

HLAVAČKA, Milan. Samospráva Království českého jako předstupeň státní samostatnosti? In MALÝ, Karel - SOUKUP, Ladislav. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618 - 1918*. Praha, 2006, s. 600 - 618. ISBN 80-246-1209-7.

HLAVAČKA, Milan. *Zlatý věk české samosprávy: Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862 - 1913*. Praha, 2006. ISBN 80-7277-297-X.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5.

JANÁK, Jan. Státní správa a územní samospráva 1740 - 1945: XXIII. Mikulovské sympozium 5. - 7. října 1993: IV. sympozium "spojující a rozdělující na hranici". In JANÁK, Jan (ed.). *Ústřední moc a regionální samospráva*. Mikulov, [1996?], s. 53 - 83. ISBN 80-8504852-3.

JANOVSKÝ, Jiří. K oslavám MUDr. Josefa Jaromíra Štietky. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel*. Kutná Hora, 1938, s. 25 - 27.

KAVKA, František. Královské město Kutná Hora za vlády Lucemburků. In *Dějiny a současnost* 1, 2001, s. 6 - 11. ISSN 0418-5129.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha, 1986.

KLOUBEK, Vilém (ed.). *Obecní zřízení všech zemí republiky československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími a s příslušnou judikaturou až do doby nejnovější*. Praha, 1922.

KVĚT, Radan. *Staré stezky v České republice*. Brno, 1997. ISBN 80-7028-091-3.

KUBÁT, Max. *Samospráva města Kutné Hory na přelomu 19. a 20. století*. Olomouc, 2006.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 3. díl. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X.

Kutnohorsko slovem i obrazem práce veškerého učitelstva okresu. Uspořádal Antonín J. Zavadil. Díl druhý Místopis okresního hejtmánství, část 1. Kutná Hora, 1912.

MALÝ, Karel et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha, 1997. ISBN 80-7201-045-X.

MATĚJKOVÁ, Eva. *Kutná Hora*. 2. vydání. Praha, 1965.

Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM.

Paměti MUDr. Josefa Jaromíra Štětky 1848 - 1860. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel*. Kutná Hora, 1938, s. 36 - 57.

POSPÍŠIL, Aleš. *Zmizelá Kutná Hora. Historické obrazové prameny města*. 2009. [cit. 2010-03-20]. URL: <<http://www.zmizelakutnahora.cz/cs/archiv/05-Vlassky-dvur/?start=3>>.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. Díl 2. Praha, 1949.

RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha, 2005. ISBN 80-7277-175-2.

SEKERA, Václav - JIRSOVÁ, Marcela. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 - 1970: počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850 - 1970*. 1. díl. Praha, 1978.

SIEGL, Jaromír. Chronologický přehled důležitých dat ze života a činnosti Dr. Jos. Jaromíra Štětky. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel 1808 - 1878*. Kutná Hora, 1938, s. 18 - 21.

Sto let veřejného knihovnictví v Kutné Hoře 1848 - 1948. Kutná Hora, 1949. (zvláštní otisk z věstníku "Krásné město", r. VII., 1948, č. 5).

ŠMAHEL, František. *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje*. Praha, 2001. ISBN 80-7106-468-8.

ŠTROBL, Miroslav. 150 let ochotnického spolku Tyl v Kutné Hoře 1843 - 1993. In *Krásné město: časopis přátel Kutné Hory* 3, 1993, s. 8-12.

ŠTROBLOVÁ, Helena - ALTOVÁ, Blanka et al. *Kutná Hora*. Praha, 2000. ISBN 80-7106-186-7.

VANĚK, Lubomír - KAPAVÍKOVÁ, Marie. *Průvodce po archivních fondech a sbírkách*. Kutná Hora, 1969.

VESELSKÝ, P. M. O životě a působení MUDr. Jos. Jar. Štietky. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel 1808 - 1878*. Kutná Hora, 1938, s. 5 - 17.

VOREL, Petr. *Od pražského groše ke koruně české: průvodce dějinami peněz v českých zemích*. Praha, 2004. ISBN 80-86515-40-0.

VOŽENÍLEK, Bohumil. Josef Jaromír Štietka, zakladatel kutnohorské nemocnice. In SIEGL, Jaromír (red.). *MUDr. Josef Jaromír Štietka: Lidumilný lékař a národní buditel*. Kutná Hora, 1938, s. 22 - 24.

[cit.:18-02-2010]. URL: <http://www.komarno.sk/historia_229.html>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Vlašský dvůr

[cit. 2010-03-20]. URL: <<http://www.zmizelakutnahora.cz/cs/archiv/05-Vlassky-dvur/?start=3>>

Příloha č. 2 - Evidence osob, kterým byl dán volební lístek.

SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1867.

Příloha č. 3 - Plná moc

SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1867.

Příloha č. 4 - Žádost o domovské právo vydržení.

SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1902.

Příloha č. 5 - Pozvánka k volbám pro předsedající komisi.

SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Volby 1864.

Příloha č. 6 - Veřejné oznámení kdy se budou konat volby

SOkA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

Příloha č. 7 - Seznam zvolených osob, s počtem hlasů

SOkA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

Příloha č. 8 - Svědectví Emanuely Mackové

SOkA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 692, sign. 3/31-2, kart. 2, Volby představenstva obce Kutná Hora 1883 - 1895.

Příloha č. 9 - Pozvání na schůzi obecního zastupitelstva zabývající se zrušením voleb zemským místodržitelstvím

SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1876 - 1880.

Příloha č. 10, 11 - Divadelní hra od MUDr. Josefa Jaromíra Štětky

SOkA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 53, kart. 1, lyrické, dramatické a epické básně, 1825 - 1827.

Příloha č. 12 - Fotografie MUDr. Josefa Jaromíra Štětky

SOkA Kutná Hora, Štětka Josef Jaromír, MUDr., inv. č. 88, kart. 2, čl. J. Zacha "Dr. J. J. Štětka - původce reálných škol v Kutné Hoře" a tři fotografie, 1883, b. d.

Příloha č. 13 - Rezignace MUDr. Josefa Jaromíra Štětky z postu starosty

SOkA Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Protokoly o zasedání městského zastupitelstva 1865 - 1870.

Příloha č. 14 - Fotografie MUDr. Františka Stáněho
SOkA Kutná Hora, Okresní úřad Kutná Hora, inv. č. 15, fasc. 1, "MUDr. František
rytíř Stáně" - čl. z časopisu Světozor (s fotografií dr. Stáněho), 1894.

Příloha č. 3

Plná moc

Tímto listem splnomocňuji jako syna pana
 Jana Bosaka, aby za mě při volbě 2. stavu dne
 20. srpna 1874 volal za mě svého staršího maršala
 a za mě volal.

v Praze dne 20. srpna 1874
 Jan Bosak

Ferd. Pírosovský
 svědek

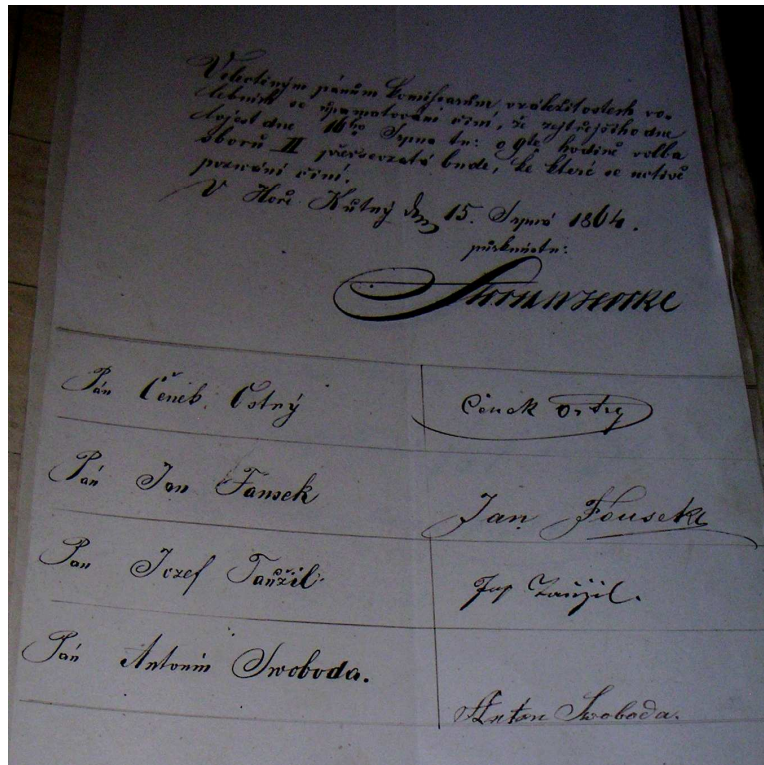
A. Kristovius
 svědek

Příloha č. 4

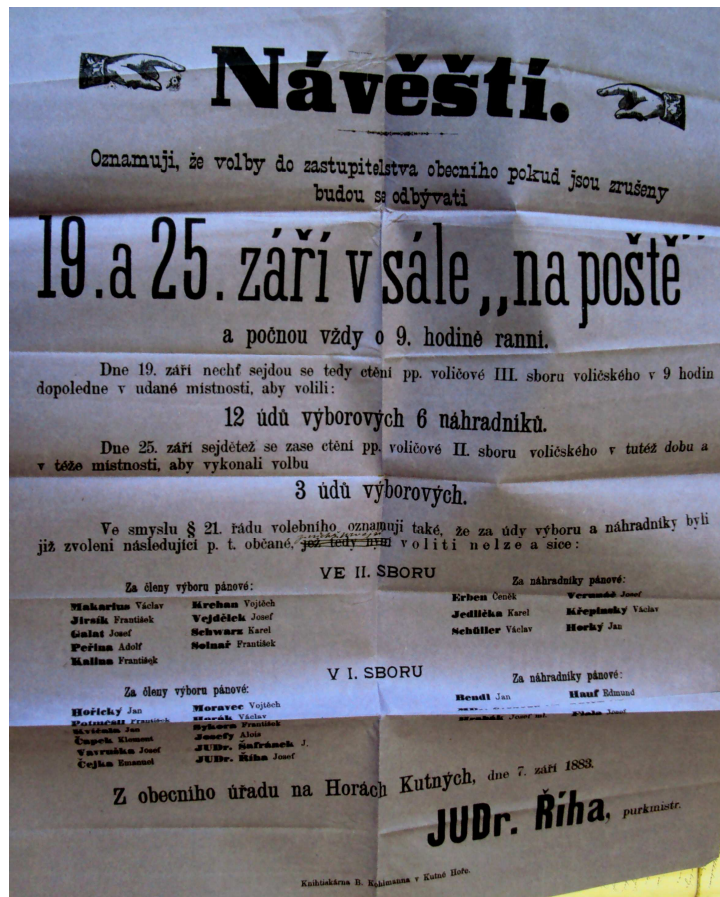
ne zůstane vyprázdněn, ale
 sledujícím způsobem; a více jich to :

1) Bernard Alois z Kellera (257/402)	28) Měchová Matilda z D. Pálkova (4924)
2) Bionová Marie z Mal. Lince (5489)	29) Šároha Emakreč z Ledona (5113)
3) Čestmír Josef z Ghoni (5516)	30) Nováková Alžběta z Čáslavi (4982)
4) Dušková Anna z Přetovic (3330)	31) Pěchová Barbora z Gmety (5180)
5) Dopohl Josef z Pěty (5388)	32) Píseň Josef z Starého Lamechova (2520)
6) Fanta Jan z Hranic (5082)	33) Pokouč Josef z Děčvic (5069)
7) Foltýn Jan z Chvalovic (4591)	34) Procházková Anna z Pětkovic (5425)
8) Fura Josef z Pěty (5400)	35) Pouchlý Antonín z Chvalovic (513)

Příloha č. 5

Příloha č. 6

Městská rada kr. hor. města Hory Kutné.

č. 4087.

Slavní a. R. obecní hejmanství
Hore Kutné!

Poukazují na správu ze dne 10. jara t. r.
č. 374, gnanými zhlédem R. 3. tříd od
stavci 881. řádu volebního, že při dne

19. t. m. předzáté volbě III. boru voličského
pan Slavík Frant. 406 klav pan Ladislav Šuf 313 klav
" Macháček Jan 344 " " Šimec Frant. 313 "
" Uva Jan 339 " " Prokop Slavík 313 "
" Holub Frant. 327 " " Jäger Frant. 306 "
" V. Hane Frant 324 " " Tospisil Frant. 293 "
" V. Bach Vaclav 321 " " Dajbch Cenek 296 "

Do výboru a

pan Čech Alois 354 klav pan Drakotoupek Václ. 289 kl.
" Musil Eman. 299. " " Jovina Jan 279 "
" Polák Karel 289 " " Černý Frant. 275 "

Do náhradníku a při dne 25. jara t. r. předzáté
volbě II. boru voličského,

pan Benal Jan 113 klav

" Kappie August 111 "

" Uva Jan 111 " do výboru voleni byli.

Způsobem úřadu v Hore Kutné 25. jara 1853.

Hejmanství:
L. Hana

7. Podpisování dne 26. října 1883.
Předmět
Vět ujetých p. Emanuela Maršora
z Hory Bětné sdali podpis na
plnomocenství Krišťa Václava Pořavní
při volbě III. skonu dne 14/9 1883
v jiném zastoupení aduvedal jest
práci své padělaný jak pan
Krišťa a voduži v protobu proti
obecním volbám zadanému udávac.
Pan Emanuel Maršora udávac
udávac takto:
Podpis na plnomocenství
pro pana Václava Pořavního,
uzavřený, jest mých práci.
Na jsem na to zepaměta, že
jsem již plnomocenství kval:
kam pro pana Václava Pořavního
něho uzpřavěta a paděpsala
jsem opět plnomocenství
pro pana Leviněho a volbám
obecním, což za následně mto
nedorozumění jako by byl
podpis na prvním plnomocenství
padělan. Rozsír a paděpsane.
Emanuel Maršora.

Příloha č. 9

Pani členové obecního zastupitelství řádně
tímto by se ve středu pojed
dne 18. října tu:
odpoledne ve 2 hodiny v městské poště při
dozvoje šro máždili.

Program:
Zděli se ze vys. p. kr. místodržitelství
předevzaton volbu obecního zastupitelství
znusilo, předevzeti nové volby návrho
a volli se při jednom rebenarví kumise.

V Hore Kutné dne 17. října 1876
pauřmístu.

Jan Bessitě

Příloha č. 10

Svetba při lucernách.

Komická openetka v 1 jednání.

Z francouzského přeložil Dr. J. Šelha.

Kluba od J. Offenbacha.

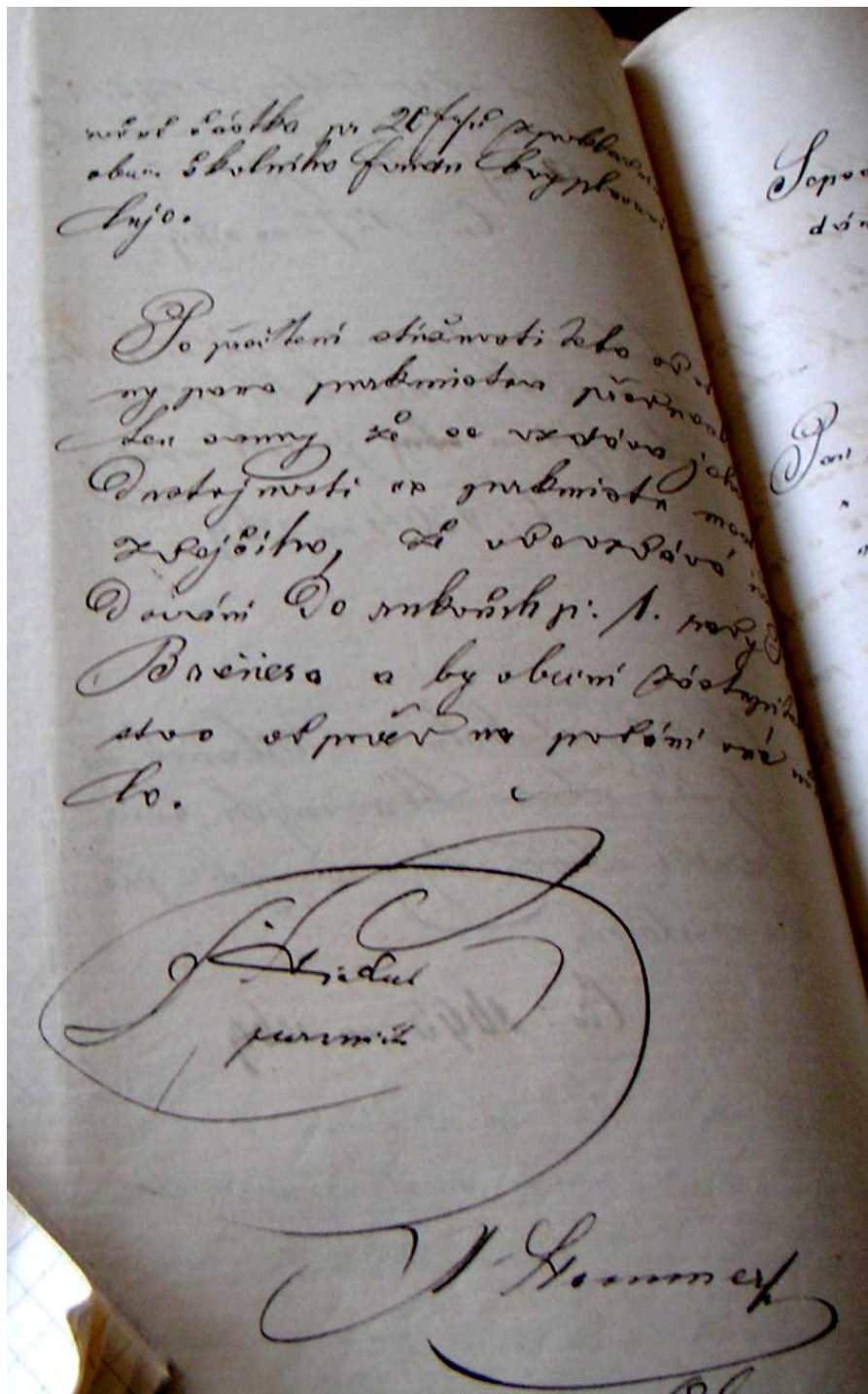
Vosťkovi - Ah! Ah!
Kat. Cvičení je patrně náleží do obecní psoklavnice!
Kat. Nebo on se musí s námi rozdělit.
Petr. Rozdělit? - To by bylo! (ukazuje na deník.) To to
je můj psoklav, a ten si patrně já sám. Louseck,
přišli jste tu slavnosti, celá věc je projevem k naší
svatbě při lucernách!
zpív. lísto 7. finale.
Petr. Necht' nás zitra svědčí oba
lásky nevadnoucí květ,
kdo si dokrou žensku našel,
samur dopřál psoklavu svět.
Vosťkovi Oh, la pravda žije věčně,
bez lásky šlešli na marách - ach!
sem vno hltí nebo nuda
tu svatbě jde při lucernách!
Pojď honem, milko sem,
milovat je volno věčně,
pojď honem, milko so sem!
Májkle náim vno nuda!
Milovat je volno věčně;
jda šlešli láska vyhyne?!
Ne, ne, ne, ne, ne, ne!
Konec.

Příloha č. 12

Příloha č. 14

Resumé

Diese Arbeit versucht, den Stand der städtischen Selbstverwaltung um die Jahrhundertwende vom 19. zum 20. Jahrhundert zeigen, und das mit einem konkreten Vorfall der Stadt Kutná Hora. Für Anfangs- und Endjahre der Arbeit sind die Jahre 1861 und 1913 bestimmt. Der Anfang der angegebenen Zeit ist mit der Erlassung der sog. Februarverfassung bestimmt und das Endjahr ist das letzte Vorkriegsjahr. Die Arbeit ist in fünf Kapitel verteilt.

Das erste Kapitel beschäftigt sich mit einer allgemeinen Übersicht über das Verwaltungsgeschehen im 19. Jahrhundert, das die von mir verfolgte Zeit voranging. In dem weiteren Kapitel habe ich allgemeine Scicksale von Kutná Hora vom Mittelalter bis zu den fünfziger Jahren des 19. Jahrhunderts genähert. Kutná Hora war in der verfolgten Zeit nicht mehr eine der wichtigsten Städte der Monarchie, weil hier Silber nicht mehr gefördert wurde. Trotzdem behielt sich Kutná Hora das Statut der königlichen Bergbaustadt. In den siebziger Jahren des 19. Jahrhunderts wurden unerfolgreiche Versuche aus der Initiative von MUDr František Stáň durchgeführt, der der Stadt die frühere Bedeutung zurückgeben wollte.

Hauptinformationsquelle für diese Kapitel waren die Publikationen „Geschichte der Verwaltung in böhmischen Ländern von den Anfängen des Staates bis zur Gegenwart“, von Zdeňka Hledíková, Jan Janák und Jan Dobeš, weiter „Kutná Hora“, von Blanka Altová und Helena Štroblová, „Führer durch archivalische Fonds und Sammlungen“, von Lubomír Vaňek und Marie Kapavíková, „Ottos Enzyklopädie der allgemeinen Kenntnisse“, auf CD-ROM. Diese Publikationen haben mir ermöglicht, eine nötige Übersicht zu bilden.

In dem Kapitel über die Verwaltung der Stadt Kutná Hora sind vor allem die archivalische Quellen verwendet. Konkret werden Niederschriften und Protokolle der Stadtvertretung und des Rates, Protokolle über Wahlen und Wahlzettel ausgenutzt. Von den gedruckten Quellen werden vor allem zeitnahe Gesetzbücher verwendet. Das Kapitel konzentriert sich auf die Wahl der Stadtvertretung, auf die Pflichten der Gemeindeorgane, auf die Wahl des Gemeindevorstandes und der Gemeindevertretung, auf die Sanktionen für die Verletzung der Regeln. Es wird hier auch gezeigt, gegenüber wem die Vertreter verantwortlich waren und im Gegenteil, für wen sie sorgen mussten. Es werden hier auch die Wahlen im Jahre 1861, wann

das Interimgemeindegesezt gültig war, mit den Wahlen im Jahre 1864 und folgenden Wahlen, wann die Gemeindesordnung gültig war, verglichen. In Kutná Hora wurde nach dieser Vorschrift bis zum Ende der untersuchten Zeit gewählt.

Die letzten zwei Kapitel behandeln zwei wichtige Persönlichkeiten der Stadt, MUDr Josef Štětka und MUDr František Stáně. MUDr. J. Štětka wirkte in Kutná Hora als Bürgermeister in den Jahren 1864-1869 und MUDr. F. Stáně war in den Jahren 1856-1883 ein Mitglied des Stadtrates. Es hat wirklich beiden an dem Leben der Stadt gelegen. Sie haben sich zum Beispiel um den Bau eines Krankenhauses für Arme verdient gemacht. An dieser Stelle wurden Informationen aus den Stadtbüchern und aus den persönlichen Fonds, aus den Artikeln in den Zeitungen und aus der weiteren Literatur verwendet.

Diese Arbeit öffnet viele weitere Fragen, die zu einem Thema für weitere Forscher werden könnte, zum Beispiel Frauenwahlrecht, Entwicklung des Krankenhauses in Kutná Hora, Theater, Verwaltung der Stadt während des ersten Krieges und nach diesem Krieg.